ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥

ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥੧॥

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥ ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥

ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਆਨ ਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥

ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੇ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥੨॥

ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸ ॥

ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥੩॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 60)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਰਮ-ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥
ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥੧॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਛੇ ਕਰਮ (ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣਾ, ਦਾਨ

ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣਾ) ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥ ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥
ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਅਚੇਤ ਚਿੱਤ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਭਾਵ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਉਸ ਜਾਤ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸ ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਵ ਅਮਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸੁਆਨ ਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥
ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੈ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥੨॥

ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਵੈਰੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਚਰਨਾਮਿਤ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ! ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ) ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸ ॥
ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥੩॥੧॥

ਅਜਾਮਲ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ, ਪਿੰਗਲਾ ਜਨਕਪੁਰੀ ਦੀ ਵੇਸਵਾ, ਲੁਭਤੁ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁੰਚਰ ਹਾਥੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇੰਨੀ

ਖੋਟੀ ਬੁੱਧ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਤਰ ਗਏ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਤਰ ਜਾਏਂਗਾ।

****

ਰਾਗ ਮਲਾਰ

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ॥ ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥ ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥ ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥੧ ॥ ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥ ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨ ॥ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ॥ ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸੁ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥੧ ॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 67)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਨਾਗਰ ਮੱਲ ! ਹੇ ਨਗਰ ਦੇ ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼ੋ ! ਹੇ ਨਾਗਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕੋ ! ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਚਮਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ
ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥

ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਨ ਉਸਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਆਪਣੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖ

ਹੋ ਕੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ
ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥੧ ॥

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜਿਉ ਮੀਹਿ ਵੁਠੈ ਗਲੀਆ ਨਾਲਿਆ ਟੋਭਿਆ ਕਾ ਜਲੁ ਜਾਇ ਪਵੈ
ਵਿਚਿ ਸੁਰਸਰੀ ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਪਵਿਤ ਪਾਵਨੁ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਜਿਵੇਂ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਗਲੀਆਂ, ਨਾਲਿਆਂ, ਟੋਭਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਾਂਗ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ
ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥

ਜਿਵੇਂ ਤਾੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਜਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ
ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ
ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥

ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਚੰਮ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਢੋਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸੁ ਦਾਸਾ ॥੩॥੧॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਦਾਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡੰਡਵਤ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ।

******

ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ

ਚਲਿ ਮਨ ਹਰਿ ਚਟਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਟਿ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਅੱਛਰ ਬਿਸਰੈ ਤੌਂ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਊਂ ॥ ੧ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਟੀ ਸੁਰਤਿ ਲੇਖਨਿ ਕਰਿਹੌਂ ਰਰਾ ਮਮਾ ਲਿਖਿ ਆਂਕ ਦਿਖਾਊ ॥੨॥ ਯੇਹ ਬਿਧਿ ਮੁਕਤਿ ਭਯੇ ਸਨਕਾਦਿਕ ਰਿਦੈ ਬਿਦਾਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਊਂ ॥੩॥ ਕਾਗਦ ਕੰਵਲ ਮਤਿ ਮਸਿ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਣ ਗਾਊਂ ॥੪॥ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪਿ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਾਖਿ ਦੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਊਂ ॥੫॥ **(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 84)**

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚਲਿ ਮਨ ਹਰਿ ਚਟਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਚਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਟਿ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਅੱਛਰ ਬਿਸਰੈ
ਤੌਂ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਊਂ ॥ ੧ ॥

ਜਿਸ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ-ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਸੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੱਖਰ ਭੁੱਲ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਟੀ ਸੁਰਤਿ ਲੇਖਨਿ ਕਰਿਹੌਂ
ਰਰਾ ਮਮਾ ਲਿਖਿ ਆਂਕ ਦਿਖਾਊ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਸ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਫੱਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਕਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 'ਰ' ਅਤੇ 'ਮ' ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ 'ਰਾਮ' ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਕ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੇਹ ਬਿਧਿ ਮੁਕਤਿ ਭਯੇ ਸਨਕਾਦਿਕ
ਰਿਦੈ ਬਿਦਾਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਊਂ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 'ਸਨਕ' ਆਦਿ ਚਾਰੇ ਭਰਾਂ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਗਦ ਕੰਵਲ ਮਤਿ ਮਸਿ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ
ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਣ ਗਾਊਂ ॥੪॥

ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਕਲਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਹਵਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪਿ ਭਾਈ
ਸੰਤ ਸਾਖਿ ਦੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਊਂ ॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਭਾਈ !ਸੰਤ ਇਸ

ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

******

ਰਾਗ ਕਾਨੜਾ (ਦੋਪਾਦ)

ਜਾ ਕੈ ਰਾਮ ਜੀ ਧਨੀ ਤਾ ਕੈ ਕਾਹਿ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ ॥

ਮਨਸਾ ਕੋ ਨਾਥ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਬੈ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ਕਾਹਾ ਗਨੀ ਹੈ ॥੧॥

ਕਵਨ ਕਾਜ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਮਾਯਾ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਹੈ ॥

ਖਾਈ ਨ ਸਾਕੈ ਖਰਚ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ਜਯੋਂ ਭੁਯੰਗ ਸਿਰ ਰਹਤ ਮਨੀ ਹੈ ॥੨॥

ਜਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ਥਾਵਰ ਨਹਿ ਆਵੈ ਰਾਹਾ ਕੇਤਕੀ ਮੁਕਤ ਅਨੀ ਹੈ ॥

ਰਖਵਾਰੇ ਕੋ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਬਿਘਨ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰੋਕ ਛਿਨੀ ਹੈ ॥੩॥

ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਮੈਂ ਬਪੁਰੈ ਕੀ ਕੌਨ ਗਿਨੀ ਹੈ ॥

ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਕੀ ਸਦਾ ਬਨੀ ਹੈ ॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 86)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਾ ਕੈ ਰਾਮ ਜੀ ਧਨੀ ਤਾ ਕੈ ਕਾਹਿ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ ॥

ਮਨਸਾ ਕੋ ਨਾਥ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਬੈ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ਕਾਹਾ ਗਨੀ ਹੈ ॥੧॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਨਾਥ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਰੂਪੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕਵਨ ਕਾਜ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਮਾਯਾ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਹੈ ॥

ਖਾਈ ਨ ਸਾਕੈ ਖਰਚ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ਜਯੋਂ ਭੁਯੰਗ ਸਿਰ ਰਹਤ ਮਨੀ ਹੈ ॥੨॥

ਕੰਜੂਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਕਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਪ ਜਿਵੇਂ ਮਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕੰਜੂਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਉਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਣੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਮਣੀ ਦਾ ਕੁਝ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ਥਾਵਰ ਨਹਿ ਆਵੈ ਰਾਹਾ ਕੇਤਕੀ ਮੁਕਤ ਅਨੀ ਹੈ ॥

ਰਖਵਾਰੇ ਕੋ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਬਿਘਨ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰੋਕ ਛਿਨੀ ਹੈ ॥੩॥

ਜਿਸਦੀ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿਕ ਠੱਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਮੈਂ ਬਪੁਰੈ ਕੀ ਕੌਨ ਗਿਨੀ ਹੈ ॥

ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਕੀ ਸਦਾ ਬਨੀ ਹੈ ॥੪॥

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਸਨਕਾਦਿਕ ਚਾਰੇ ਭਰਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

****

'ਬਾਰਾਂ ਮਾਸ' ਉਪਦੇਸ਼

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

"ਚੇਤ"

ਚੜਿਆ ਚੇਤ ਸੁਲੱਖਣਾ, ਕਰ ਸੰਤਨ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ॥

ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਕਰ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਜੱਪ ਨੀਤ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ,ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜਹਿ ਗਾਈਏ, ਕਰ ਸਰਵਣ ਨਿੱਤ ਨੀਤ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਹਿਰਦੇ ਧਰੋ ਗੁਰ ਮੀਤ ॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਔਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਹੇ ਮਿੱਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ

ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਤ ਹੀ, ਮਿਟਤ ਭਰਮ ਸਭ ਭੀਤ ॥

ਮਨਮੁੱਖ ਸੰਗ ਨਾ ਕੀਜੀਏ, ਗੁਰਮੁੱਖ ਸੰਗਤ ਯ੍ਹਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਨਮੁੱਖ ਸੰਗਤ ਬਿਘਨ ਹੈ, ਗੁਰਮੁੱਖ ਸੰਗਤ ਸਾਰ ॥

ਮਨਮੁੱਖ ਸੰਗਤ ਡੂਬਣੋ,ਗੁਰਮੁੱਖ ਸੰਗਤ ਪਾਰ ॥

ਮਨਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।ਮਨਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਡੋਬਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁੱਖ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ, ਮਨਮੁੱਖ ਅੰਧ ਗੁਵਾਰ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਚਨ ਸੁਣ, ਸ਼ਰਧਾ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰ ॥

ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ।

ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ॥

ਚੇਤ ਸੁਹਾਣਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ।ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਕਿਆ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।

"ਵੈਸਾਖਿ"

ਵੈਸਾਖਿ ਸੁਹਾਵਾ ਸਰਵ ਸੁੱਖ, ਗੁਰ ਕੇ ਵਚਨ ਵਿਚਾਰ ॥

ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇ ਕਰ, ਸਮਝੋ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵਾ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਚਨ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।

ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰ, ਤਜ ਸਭ ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ॥

ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਹਰੀ ਕੋ, ਸਿਮਰੋ ਵਾਰੰ ਵਾਰ ॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਓ।ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਿਮਰਨਾ ਕਰ।

ਦੁਸ਼ਟਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ॥

ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਰਾਮ ਧਿਆਏ ਤੂੰ, ਭਵ ਨਿਧਿ ਉੱਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਦੁਸ਼ਟਾ ਦਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ।ਹੇ ਜੀਵਤੂੰ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆ ਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈ।

ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪੰਦਿਆਂ, ਕਦੀ ਨਾ ਆਵੇ ਹਾਰ ॥

ਭਗਤ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ, ਹੋਵਤ ਨਹੀ ਕਲਿਆਨ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੇਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਗੁਰ ਬਿਨਾਂ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਇਹ, ਜਾਵਤ ਸਾਚੀ ਮਾਨ ॥

ਗੁਰ ਹਰਿ ਭਗਤ ਕਹੰਦਿਆਂ, ਨਿਹਚਲ ਮਿਲ ਹੈ ਗਿਆਨ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ,ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੱਚੀ ਮਨ।ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਟਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲਗ ਚਰਨ ਗੁਰ, ਮਨ ਕਾ ਹਰ ਅਭਿਮਾਨ ॥

ਵੈਸਾਖਿ ਸੁਹਾਵਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਜਪੇ ਸੁਜਾਨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਵੈਸਾਖਿ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸੁਜਾਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

"ਜੇਠ"

ਜੇਠ ਤਪਤ ਬਹੁ ਘਾਮ ਕਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਵਤ ਮੀਤ ॥

ਕਰੋਧ ਅਗਨਿ ਕਰ ਤਪਤ, ਮਨ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਪਰੀਤ ॥

ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਤਪਸ ਵਾਲਾ ਹੈ,ਹੇ ਸੱਜਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ।ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਤੱਪਦਾ ਹੈ,ਲੋਭੀ ਮਨ ਲੋਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਮੁੱਖ ਜਪਤ, ਜਨ ਕੀਰਤ ਕਰੈਹ ਨੀਤ ॥

ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ ਕਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਭਯੋ ਤਿਨ ਚੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਤਪਤ ਕਰੇ ਆਪ ਸਭਿ, ਕਰੇ ਪਾਲਣਾ ਨੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਨ ਦੂਜਾ ਨਾਂਹਿ ਕੋ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਪਰਤੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਜਸ ਕਰ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਤੂੰ ਜਪ ਸਦਾ, ਹੋਕਰ ਮਨੋ ਨਾਚੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਨਸ਼ਟ ਹੋਤ ਜਮ ਭੀਤ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਮਨੋ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਾਪ ਕਰ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭੈ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ, ਗਾਵਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ ਵਾਦ ॥

ਸੋ ਕਿਰਪਾ ਨੇਤਰ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਕਾ, ਕਰਣ ਦੀਏ ਸੁਣਿ ਨਾਦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨੇਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਜੀਭ੍ਹਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਨ ਅਨਹੱਦ ਨਾਦ ਸਰਵਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਸਾਜਿਆ ਜਾਹਿ ਪ੍ਰਭ, ਰਾਖ ਸਦਾ ਤਿਸ ਯਾਦ ॥

ਜੋ ਜਨ ਭਗਤ ਬਿਹੀਨ ਹੈ, ਜਨਮ ਜਾਏ ਤਿਸ ਬਾਦ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ,ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗ ਭਗਤ ਕਰ, ਮਿਟਹ ਪਾਪ ਅਗਾਦ ॥

ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਤੀਸਰੀ, ਰੱਖੋ ਇਨ ਕੋ ਯਾਦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਣਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਹੇ ਜੀਵ ਜੋ ਤੀਸਰੀ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਸਿਮਰਿਆ, ਜੋ ਜਨ ਸਦਾ ਆਨਾਦ ॥

ਜੇਠ ਤਾਪੰਦਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਜਿਨ ਚਾਖਿਆ ਨਾਮ ਸੁਆਦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਪਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੱਖਿਆ ਹੈ।

"ਹਾੜ"

ਹਾੜ ਅਵਧ ਹੈ ਘਾਮ ਕੀ, ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਧ ਸੁੱਖ ਜਾਨ ॥

ਲੋਭ ਅਵਧ ਹੈ ਪਾਪ ਕੀ, ਕਰ ਭਗਤ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਧਾਮ ॥

ਹਾੜ ਮਹੀਨਾ ਗਰਮੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੋਭ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸੁ ਕੰਵਲ ਕੀ, ਕਰਹਿ ਸੇਵ ਸੁਜਾਨ ॥

ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜੈਸੇ ਮਲਤ, ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਲਈ ਲੋਚਦੇ ਹਨ।

ਆਠ ਪਹਿਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮਲ, ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਧਿਆਨ ॥

ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਕਰ ਸ਼ੁਧ, ਤਬ ਹੋਤ ਪਾਪ ਕੀ ਹਾਨ ॥

ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਦਾ ਇੱਕ ਮਨ ਇੱਕ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਹਿ ਕਰਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਗੁਰ ਭਗਤ ਤੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹੋ ਨੀਤ ॥

ਕਾਰਣ ਭਗਤ ਹੈ ਮੁਕਤ ਕਾ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਚਰਨ ਭਗਤ ਕਰ ਲਛਮੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਭਈ ਸੁ ਮੀਤ ॥

ਜਗਤ ਚਰਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤ ਤਿਸ, ਭਈ ਸੁ ਜਾਨੋ ਮੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕੀ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਧਰ ਚੀਤ ॥

ਗੁਰ ਬਿਨ ਔਰ ਨਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਇਹ ਰਵਿਦਾਸ ਕੀ ਰੀਤ ॥

ਹਾੜ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁੱਖ ਤਿਨ ਜਨਾਂ, ਜਿਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਪਰੀਤ ॥

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਨ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ,ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

"ਸਾਵਣ"

ਸਾਵਣ ਸ਼ਾਂਤ ਭਈ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਬਾਰਛ ਹੋਇ ਬਸ਼ੇਸ ॥

ਘਰ, ਘਰ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹੈ, ਨਾਸੇ ਸਭੀ ਕਲੇਸ਼ ॥

ਸਾਵਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰਿਸ਼ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਘਰ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹੇਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਨ, ਧੰਨ ਬਹੁਤਾ ਉਪਜਿਆ, ਗਊਆਂ ਘਾਸ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਦੁਹਾਗਣਿ ਮੈਲਾ ਭੇਸ ॥

ਅੰਨ ਧੰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉਪਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਘਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਪਤੀ ਬ੍ਰਤਾ ਔਰਤ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਹਾਗਣ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਕੱਪੜਾ ਮੈਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਰ ਪੂਜਨ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੀ, ਸ਼ਰਧਾ ਸਾਥ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਪਾਨ, ਸੁਪਾਰੀ, ਪੁਸ਼ਪਕਰ, ਪੂਜਨ ਕਰੋ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰ,ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਹਨ।

ਅਰਚਨਾ ਭਗਤੀ ਪੰਚਮੀ, ਗੁਰ ਪੂਜਾ ਮੇਂ ਧਿਆਨ ॥

ਬਿਨਾ ਇਸ਼ਟ ਗੁਰਦੇਵ ਤੇ, ਪੂਜੋ ਦੇਵ ਨਾ ਆਨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪੂਜਾ ਅਰਚਨਾ ਪੰਚਵੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ਼ਟ ਗੁਰੂਦੇਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਮੇਂ ਨਾ ਭੇਦ ਕੁਝ, ਕਹਯੋ ਆਪ ਸੁਜਾਨ ॥

ਨਿਹਚੇ ਕਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਭਜ, ਹੋਵਤ ਹੈ ਕਲਿਆਨ ॥

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹਰਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਔਰ ਜੱਗ, ਜਾਨਤ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੋ, ਕਰਤ ਸਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ॥

ਸੁਝਵਾਨ ਸੰਤ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ,ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

"ਭਾਦਰੋਂ"

ਭਾਦਰੋਂ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇਆ, ਮਾਇਆ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ॥

ਗੁਰ ਬਿਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਪਾਇ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਮੇਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਮਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮ, ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ॥

ਧ੍ਰਿਗ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਣਾ, ਕਾਂਹੂ ਆਏ ਸੰਸਾਰ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ।ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹਨ।

ਭਵਿ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਭਵੰਦਿਆਂ, ਨਾ ਉਰਵਾਰ ਨਾ ਪਾਰ ॥

ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਕਾ ਆਸਰਾ, ਜਿਨ ਮਨ ਲੀਨਾ ਧਾਰ ॥

ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਭਾਵ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਹਨਾਂ ਜੀਵਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਉਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਡੰਡੌਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮੇਂ, ਭਵਨਿਧ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਗੁਰੂਦੇਵ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੇ, ਕਰੀਂ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚਾਰ ॥

ਜੀਵ ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਭ ਵਿਚਾਰ ਕਰ।

ਬੰਦਨਾ ਭਗਤੀ ਛਠੀ ਏਹ, ਕਰੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਵੱਡਭਾਗ ॥

ਅਵਰ ਕਰਮ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗ ॥

ਬੰਧਨਾ ਭਗਤੀ ਛੇਵੀਂ ਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾ।

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ॥

ਬਿਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਨ ਥਿਰ ਕਛੂ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ਬਾਗ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਅਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ।ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਝੂਠਾ ਬਾਗ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ, ਜਾਗਿਯੋ ਇਸੋ ਬੈਰਾਗ ॥

ਸੋਇਉ ਮੋਹ ਕੀ ਨੀਂਦ ਮੇਂ, ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਭਯੋ ਸੁਜਾਗ ॥

ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਰਾਗ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਮੋਹ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜਾਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕੌਂ, ਤੂੰ ਕਬੀ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਤਿਆਗ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ।

"ਅੱਸੂ"

ਅੱਸੂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ, ਜਬ ਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ ॥

ਚਰਨੀ ਲਾਵੋ ਦਾਸ ਕੋ, ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ॥

ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਲੋ।

ਪ੍ਰੇਮ ਤਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਮਨ, ਗਲ ਪਾਵੋ ਮਾਲ ॥

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੋ, ਤਬ ਹੀ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਾਲਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ

ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗ ਭਗਤ ਕਰ, ਤਿਆਗ ਮੋਹ ਕਾ ਜਾਲ ॥

ਗੁਰ ਭਗਤੀ ਤਬ ਪਾਈਏ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਲਿਖਿਆ ਭਾਗ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਕਰ ਕੇ ਮੋਹ ਦਾ ਜਾਲ ਤਿਆਗ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਸਪਤਮ ਜਾਨੋ ਲਾਲ ॥

ਕਰੋ ਅਬੀ ਪਛਤਾਉਗੇ, ਫਿਰ ਹਾਥ ਨਾ ਆਵੈ ਕਾਲ ॥

ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਾਸਾਂ ਭਗਤੀ ਸੱਤਵੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਕਰ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਛਤਾਵੋਗੇ ਫਿਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

ਇਹ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਕੀਨੀ, ਵਿਰਲੇ ਵੀਰ ॥

ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਆਗਿਆ ਰਾਖਿਓ ਧੀਰ ॥

ਇਹੀ ਦਾਸਾਂ ਭਗਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਜੀਵ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਹੇ ਸਦਾ ਵਿਚ ਆਗਿਆ, ਇਹੋ ਭਗਤ ਮਹਾਨ ॥

ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਬਿਖਾਨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਭਗਤੀ ਮਹਾਨ ਹੈ,ਇਹੀ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧ, ਸੁੱਧ ਤੱਬ ਹੋਇ ਹੈ, ਪਾਵੈ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ॥

ਅੱਸੂ ਪੂਰਨ ਆਸ ਸਭ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਵਿਖਿਆਨ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸੁੱਝੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨਨ ਕਾ, ਸਦਾ ਕਰਤ ਹੈ ਧਿਆਨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

"ਕੱਤਕ"

ਕੱਤਕ ਕਰਮ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਭਗਤ ਕਰੋ ਗੁਰਦੇਵ ॥

ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਜਪੰਦਿਆਂ, ਕਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤ , ਤਾਤ ਔਰ ਭ੍ਰਾਤ ਤੇ , ਪ੍ਰਿਯ ਜਾਨ ਗੁਰਦੇਵ ॥

ਔਰ ਸਖਾ ਨਹਿ ਜਗਤ ਮੇਂ , ਜੈਸੇ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਖਾ ਭਗਤ ਇਹ ਅਸ਼ਟਮੀ , ਕੀਤੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਸਖਾ ਜਾਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਕਰ , ਤਿਆਗ ਕਰੋ ਅਹੰਮੇਵ ॥

ਅੱਠਵੀਂ ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਹੈ,ਜੋ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਤੱਜ , ਤੱਬ ਕਛੂ ਪਾਵੈ ਭੇਵ ॥

ਸਖਾ ਭਗਤ ਸੁਭਾਵ ਯਹ , ਜਿਮ ਜੱਲ , ਦੁੱਧ ਮਲੇਵ ॥

ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧ,ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰਬ ਕਰਮ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ , ਹਰਿ ਗੁਰ ਜਪ ਦਿਨ ਰੈਨ ॥

ਬਾਝੁ ਨੀਰ ਜਿਮ ਮੀਨ ਕੋ , ਆਵਤ ਨਾਂਹੀ ਚੈਨ ॥

ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੇ ਜੀਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ।

ਚੱਕਵੀ ਕਰੇ ਵਿਲਾਮ ਜਿਮ , ਕਬ ਇਹ ਜਾਵੇ ਰੈਨ ॥

ਚੰਦ , ਚਕੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਮ , ਮੋਰ ਮੁਗਧ ਘਨ ਬੈਨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਚੱਕਵੀਂ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਦੋਂ ਰਾਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇਂ ਮਿਲੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ ਹੈ,ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲੀ ਮੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਸ , ਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਬਿਸਰੇ , ਜਿਉਂ ਬੱਛਰੇ ਕੋ ਥੈਨ ॥

ਜਿਮ ਕਾਮਣਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਤਿ , ਪਤੀ ਕੋ ਦੇਖਤ ਨੈਨ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਵੇਂ ਵੱਛੜਾ ਦੁੱਧ

ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੱਤਕ ਸਵੇਰ ਕਾਮ ਸਭ , ਜਬ ਗੁਰ ਕਰਨਾ ਐਨ ॥

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂਦੇਵ ਚਰਨ ਕੋ , ਧੋਇ , ਧੋਇ ਕਰ ਪੈਨ ॥।

ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੀਵ ਦਾ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ ਧੋ ਕੇ ਪੀਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

"ਮੱਘਰ"

ਚੜਿਆ ਮੱਘਰ ਹੇ ਸਖੀ , ਗਾਵੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ ॥

ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਤ ਪਾਇ ਕਰ , ਗੁਰੂਦੇਵ ਸਿਮਰੋ ਨੀਤ ॥

ਹੇ ਸਖੀ ! ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜਿਆ ਹੈ,ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ਤਨ , ਮਨ , ਧੰਨ ਸਭ ਅਰਪ ਕਰ ,ਐਸੀ ਕਰੋ ਪਰੀਤ ॥

ਤਿਆਗ ਲੋਭ , ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਸਭ , ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੀ ਕਰੋ ਪ੍ਰੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਨ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲੋਭ,ਮੋਹ,ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰੋ।

ਗੌਣ ਵਾਕ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕਰ , ਸੰਤ ਵਚਨ ਧਰ ਚੀਤ ॥

ਤਨ , ਮਨ , ਧੰਨ ਇਹ ਹੰਕਾਰ , ਆਪਣੇ ਕਛਹੁ ਨਾ ਮਾਨ ॥

ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤਨ,ਮਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਸਮਝ।

ਗਰਭ ਕਰਤ ਜੋ ਇਨਸੇ , ਸੋ ਨਰ ਹੈ ਅਨਜਾਣ ॥

ਆਪ ਕਛਹੂ ਨਾ ਹੋਤ ਹੈ , ਦੇਨਹਾਰ ਹਰਿ ਧਾਮ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਤਨ,ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੀਵ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕੀਆ ਮੈਂ ਕਰਤ ਹੂੰ , ਕੂੜਾ ਕਰਹਿ ਮਾਣ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਦੀਆ ਸੋ ਗੁਰ ਦੀਆ , ਤੈਂ ਕੀ ਦੀਆ ਆਨ ॥

ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹਰਿ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ

ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਅਰਪਣ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਨ ॥

ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤ ਇਹ, ਸਤਿ ਗੁਰਦੇਵ ਬਖਾਨ ॥

ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੰਕਾਰ ਹੈ,ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੀ ਅਰਪਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਅਰਪਣ ਕਰ ਸਕਦਾ।ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਰੇ ਭਗਤ ਜੋ, ਸ਼ੁੱਧ ਭਯੋ ਤਿਸ ਮਾਨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ।

''ਪੋਹ''

ਮੱਘਰ ਪੂਰਾ ਭਇਆ ਜਬ, ਤੱਬ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੋਹ ਮਾਸ ॥

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਤੂੰ ਸਿਮਰ ਨਿੱਤ, ਜੱਗ ਤੇ ਹੋਏ ਉਦਾਸ ॥

ਜਦੋਂ ਮੱਘਰ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ,ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੋਹੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਰ ਕਾਮਨਾ ਸਰਬ ਤੱਜ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰ ਆਸ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨੀ ਲੱਗਿਆਂ, ਪਾਪ ਹੋਤ ਸਭ ਨਾਸ ॥

ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਕਰਤ ਗੁਰਾਂ ਤੇ, ਸਾਧਨ ਗਿਆਨ ਬਿਲਾਸ ॥

ਵਚਨ ਧਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਉਰ, ਸਭ ਸੰਸੇ ਹੋਵਨ ਨਾਸ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਕਰ ਤੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਅਭਿਆਸ ॥

ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰ, ਹੋਤ ਭਰਮ ਸਭ ਨਾਸ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ।ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਭ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁਣ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚਾਰ ॥

ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਮਿਥਿਆ ਜਗਤ ਆਸਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ!ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਹਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪਸਾਰਾ ਮਿੱਥਿਆ ਭਾਵ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਤੂੰ ਸਿਮਰ ਮਨ, ਜੋ ਹੈ ਸਰਬ ਆਧਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨੀ ਲਗ ਕਰ, ਸਮਝੋ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ ,ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸਮਝ।

ਪ੍ਰਭ ਬਿੰਨ ਅਵਰ ਨਾ ਜਾਣ ਕਛਹੂ, ਸਭ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰ ॥

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਆਦਿ ਸਭ, ਜੀਆ, ਜੰਤ ਨਿਰਧਾਰ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ।ਪਰਬਤ,ਬ੍ਰਿਖ,ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ।

ਜੰਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪੋਹ ਬੀਤਿਆ, ਅਬ ਸੁਣ ਮਾਘ ਵਿਚਾਰ ॥

ਜੰਨ ਗੁਰਦੇਵ ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ, ਭਵਜਲ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਫਿਰ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

''ਮਾਘ''

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਧਰਮ ਕਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ॥

ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ, ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭੰਗ ॥

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਧਰਮ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਹੈ,ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,ਜੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ।

ਧੂੜ ਸੰਤ ਕੇ ਚਰਨ ਕੀ, ਸੋਈ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਗੰਗ ॥

ਪਾਪਾਂ ਕੀ ਮੱਲ ਉਤਰੇ, ਚੜ੍ਹੇ ਨਾਮ ਕਾ ਰੰਗ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਗੰਗਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ,ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉੱਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨਮੁੱਖ ਸੰਗ ਨਾ ਕੀਜੀਏ, ਪੜਤ ਭਜਨ ਮੇਂ ਭੰਗ ।

ਦੁੱਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁੱਖ ਲਾਭ ਹੋਵੇ, ਗੁਰਮੁੱਖ ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ॥

ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਜਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ,ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਜਪੋ ਮਿਲ ਗੁਰਮੁੱਖਾਂ, ਜੋ ਹੈ ਸਦਾ ਆਸੰਗ ॥

ਤੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਉਂ ਜੱਲ ਮਾਂਹਿ ਤਾਰੰਗ ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤਰੰਗ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਰਗ ਰਗ ਰਚੇ, ਨਾਮ ਕਾ ਚੜੇ ਜਬ ਰੰਗ ॥

ਪੰਚੋ ਵੈਰੀ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਤਬ ਹੋਏ ਨਿਸੰਗ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਗਹਿ, ਕਰਤ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ॥

ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਨ, ਸਮਝੇ ਨਾ ਸਾਰ ਅਸਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਭ ਅਸ਼ੁੱਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ।

ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਭਵਨਿਧਿ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਮੰਦ ਭਾਗ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਡੁੱਬਣ ਭਵ ਨਿਧ ਧਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ,ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗ ਘਟੀਆ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮ, ਜਾਨਿਆ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਜਾਨਣ ਜੋਗ ਸੁ ਜਾਨਿਆ, ਜੋ ਆਤਮ ਨਿਜ ਧਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਿਟਿਆ ਗੁਮਾਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਪਾਇਆ ਅਬ ਵਿਸਰਾਮ ॥

ਪੁੰਨੇ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥਾਂ, ਰਹਿਓ ਨਾ ਬਾਕੀ ਕਾਮ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਹੋਰ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਕਰ, ਆਏ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਬਿਛੜੇ ਤਿਹ ਮਿਲੇ, ਭਏ ਅਭ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।ਜਿਸ ਜੋਤ ਤੋਂ ਜੀਵ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭਜਨ ਬਿਨ, ਨਹੀਂ ਅਵਰ ਕੁਛ ਕਾਮ ॥

ਇਕੋ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ, ਸਿਮਰੋ ਆਠੋ ਜਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਕਰ ਗੁਰ ਵਚਨ ਕੋ, ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ॥

ਨਿਸਵਾਸਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰ, ਤੱਜ ਕਰ ਸਗਲ ਕਲੇਸ਼ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੁੱਦ ਬੁਦਾ ਫੇਨ ਤਰੰਗ ਕਾ, ਜੱਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਾ ਲੇਸ ॥

ਸਭ ਭੂਖਣ ਜਿੰਨ ਕਨਕ ਕੇ, ਕੰਚਨ ਬਿਨ ਨਾ ਸ਼ੇਸ਼ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੁਲਬੁਲਾ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ,ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਘਟਿ ਮਿਟ ਮਾਟੀ ਰੂਪ ਸਭ, ਔਰ ਨਾ ਕਛਹੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਪਟ ਜੋ ਭਏ, ਸੂਤਰ ਤਿਸ ਕਾ ਵੇਸ ॥

ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਬਣਾਏ ਹਨ,ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ,ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕੋ ਸੂਤ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕੇ, ਕਰਹੁੰ ਸਦਾ ਆਦੇਸ਼ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

''ਫੱਗਣ''

ਚੜਿਆ ਫਾਗਣ ਮਾਸ ਜਬ, ਫੂਲੀ ਸਭ ਗੁਲਜਾਰ ॥

ਧਰਤੀ ਸਭ ਹਰਿਆਵਲੀ, ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ॥

ਫੱਗਣ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੁਲਜਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਹਰਿਆਵਲੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਗਏ।

ਬੁੱਲਬੁੱਲ ਮਸਤ ਬਹਾਰ ਪਰ, ਭੰਵਰਾ ਭਈ ਗੁਲਜਾਰ ॥

ਨਿਵਣ ਫੱਲ ਬਹੁ ਬਾਗ ਮੇਂ, ਗਲਗਲ, ਆਮ, ਆਨਾਰ ॥

ਬੁਲਬੁਲ ਬਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ।ਹਰ ਪਾਸੇ ਗੁਲਜਾਰ ਦੇ ਭੰਵਰ ਲੱਗ ਗਏ।ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਲਗਲ,ਅੰਬ,ਅਨਾਰ ਦੇ ਫ਼ਲ ਲੱਗ ਗਏ।

ਗੁਰਮੁੱਖ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਗਹਿ, ਕਰਤੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰ, ਸਮਜੇ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਗੁਰਮੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਸਮਝ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਭਵ ਨਿੱਧ ਉੱਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਮੰਦ ਭਾਗ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਡੁੱਬਣ ਭਵ ਨਿੱਧ ਧਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਮਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮ, ਜਾਨਿਆ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਜਾਨਣ ਯੋਗ ਸੋ ਜਾਨਿਆ, ਜੋ ਆਤਮ ਨਿੱਜ ਧਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਾਨਣ ਯੋਗ,ਆਤਮ-ਰਾਮ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਜਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਮਿਟਿਆ ਗਮਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਪਾਇਆ ਅਬ ਬਿਸਰਾਮ ॥

ਆਨੇਕ ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਕਰ, ਆਏ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਾਮ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਿਸਰਾਮ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਵਿੱਛੜੇ ਤਿਹ ਮਿਲੋ, ਭਏ ਸੋ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਭਜਨ ਬਿੰਨ, ਨਹੀਂ ਅਵਰ ਕਛਹੁ ਕਾਮ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ,ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਚਰਨੋਂ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰ, ਸੁਣ ਬਾਰਾਂ ਮਾਸਕ ਉਪਦੇਸ਼ ॥

ਪੜੇ ਸੁਣੇ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਹੋਵੇ ਕਲਿਆਣ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਜੋ ਜੀਵ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਸੁਣੇਗਾ,ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 127)

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

ਵਿਆਹ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

"ਦੋਹਰਾ"

ਧਰਤ ਅਕਾਸ਼ ਕੋ ਥਾਪਿਆ, ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਨਿੱਤ ਪਾਲ ॥

ਸਰਵ ਜੀਵ ਕੇ ਕਰਮ ਜੋ, ਸਾਹਿਬ ਕਰੇ ਖਿਆਲ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਆਪ ਅਪਨਾ ਸਭ ਪਾਵਤੇ, ਕਿਰਤ ਧੁਰ ਪਰਵਾਨ ॥

ਪਵਨ ਪਾਣੀ ਸਵੰਤਰ ਕੇ, ਰਖਸ਼ਕ ਭਯ ਭਗਵਾਨ ॥

ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਫਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਵਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।ਹਵਾ ,ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਭਜ ਨਾਮ ਕੋ, ਨਿਰਭੈ ਪਾਵੈ ਵਾਸ ॥

ਤੇਰਾ ਫਲ ਤੁਝ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਹੋਵੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ।ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ।ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

"ਸਾਂਦ ਬਾਣੀ"

ਸੋਹੰ ਸਾਂਦ ਸੋਲੱਖਿਆ, ਸਰਬ ਘਟਿ।

ਮਿਲ ਗੁਰ ਨਾਮ ਲਗਾਇਉ ਰੱਟ॥

ਸੋਹੰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹੋ ਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੱਟ ਦੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਚੌਂਕ ਚਤਰ ਜੱਗ ਜਾਣ ਮਹਾਨ॥

ਪੂਰਨ ਹਾਰ ਜਗਤ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਚੌਂਕ ਪੂਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕੇ, ਮਾਪੇ, ਸਾਕ ਸੋਹੇਲੇ।

ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ॥

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਨਕੇ,ਮਾਮੇ,ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਦੇ ਹਨ।

ਹੱਥ ਗਾਨਾ, ਗਨਿਉ ਸੋ ਮਾਲ।

ਕਿਆ ਪੁੰਨ, ਦਾਨ ਰਚਨ ਆਕਾਲ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਗਾਣਾ ਜੀਵ ਪਾਸ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਨ ਹੈ।ਫਿਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਕੁੰਭ ਕਮਾਲ ਜਨਮ, ਜਨ ਪਾਇਉ।

ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਆਨਾਜ ਮਿਲਾਇਉ॥

ਕੁੰਭ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਨੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਨਮ ਪ੍ਰਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖਜਾਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ।

ਭਰ ਜੱਲ, ਕੁੰਭ ਕਾਰਜ ਮੇਂ ਧਰਿਉ।

ਤਿਵ ਕਾਰਜ ਸੋਪੂਰਨ ਕਰਿਉ॥

ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕੁੰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀਪਕ ਦਿੱਲ, ਹੰਗ ਤੇਲ ਬਿਠਾਈ।

ਸੁਰਤ ਮਿਲਾ,ਉੱਤਿ ਜੋਤ ਜਗਾਈ॥

ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਹੈ।ਸੁਰਤ ਪ੍ਰਭੂ

ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜੋੜ ਲਈ ਹੈ।

ਗੁਰ ਭਰਵਾਸੇ, ਸੋ ਸੰਧੂਰ।

ਨੌਂ ਦਰ ਤੋਂ, ਨੌ ਗ੍ਰਹਿ ਸਭ ਦੂਰ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਉਪਰ ਰਹਿਣਾ ਮਾਨੋ ਸੰਧੂਰ ਪਾਇਆ ਹੈ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ ਅਤੇ ਨੌ ਗ੍ਰਹਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਾਂਦ, ਸਮਝ ਸੱਚ ਸੋਈ।

ਸਭ ਕਾਰਜ, ਪ੍ਰਭ ਓਟ ਲੈ ਹੋਈ॥

ਹੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਾਂਦ ਹੈ।ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖੋਪਾ ਕਾਰਜ, ਸਮੱਗਰੀ ਘਿਉ।

ਇਕ ਦਰ ਖਤਮ ਸੋਗੰਦੀ ਭਇਉ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾਰਜ ਲਈ ਖੋਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਮਗਰੀ ਰੂਪੀ ਘਿਓ ਹੈ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਉਦੀ ਹੈ।

ਅਬ ਅੰਬ, ਪੱਤ ਜਗਨ ਜੱਗ ਜਾਗ।

ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਰਾਗ॥

ਅੰਬ,ਪੱਤੇ,ਜੱਗ ਆਦਿਕ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਗ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਭ ਮਿਲ ਪ੍ਰਣ, ਪ੍ਰਾਣ ਬਿਠਾਉ।

ਸੰਗ ਗੁਰ ਸਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਮਾਉ॥

ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉੱਪਰ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ।

ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜ ਹਰਿ ਨਾਮ।

ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਧਿਆਨ, ਸਫਲ ਸਭ ਕਾਮ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣਗੇ।

"ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ"

(ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਸਮੇਂ)

ਮੇਲ ਮਿਲਾਇਆ ਦਾਤੇ, ਮਿਲਿਆ ਮਿਲਣੇ ਕੇ ਯੋਗ॥

ਦਿਲ ਜੇ ਮਿਲਾਵੇ ਦਾਤਾ, ਜਾਂਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਰੋਗ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਮਿਲਇਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਯੋਗ ਬਣਿਆ ।ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ, ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਿਯੋਗ ॥

ਤਨ, ਮਨ ਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਮਿਲਣੀ ਆਦਰ ਸੰਗ ਹੋਗ ॥

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਦੇ ਹਨ । ਤਨ, ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਆਦਰ ਸੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਰਪਾ ਪੱਗ ਮਸਤਕ ਰਾਖੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਰ ਸਿਰ ਯੋਗ ॥

ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਂਗੋ, ਪਵੇ ਨਾ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ ਭੋਗ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਪੱਗ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਦੇ ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੈ, ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਸੋਗ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਸੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

"ਸ਼ਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼"

॥ ੧ਓ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ ॥

॥ ਦਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥

"ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ"

ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਾਂ ਦਾ, ਜਾਵੇ ਦੂਰ ਬੁਲਾਈ ॥

ਦੀਆ ਮੇਲ ਹਰਿ ਦਇਆ ਧਾਰ ਕੇ, ਗੁੱਝੀ ਰੰਮਜ ਚਲਾਈ ॥

ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਵਿੱਚ ਹਰਿ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ

ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ,ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ,ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਮਨ ਥਿਰ ਕਰ, ਮਿਟ ਗਏ ਸਰਬ ਅੰਧੇਸੇ ॥

ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਧ ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਪੂਰਾ, ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਹਰਿ ਭੇਸੇ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਮਨ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਦੇ ਹਨ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚ ਪਾਇਆ, ਰਤਨ ਅਮੋਲਕ ਮੀਤਾ ॥

ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਮਸਤ ਦੀਵਾਨਾ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ,ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੁਣ, ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨ ਆਵੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਲਾਂਵ ਪਹਿਲੜੀ, ਚਉਸਠ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਵੈ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਹਾਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਵ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਚੌਂਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

"ਦੂਜੜੀ ਲਾਂਵ"

ਦੂਜੜੀ ਲਾਂਵ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰੀਤੀ, ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਾਈ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਤੀ ਪਰਮ ਪਰੀਤੀ, ਦਰਗਾਹ ਮੇਂ ਸੁੱਖ ਪਾਈ ॥

ਦੁਜੀ ਲਾਂਵ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬ ਮਨੋਰਥ ਤਿਸ ਦਰ ਤੇ ਪਾਉ, ਸ਼ਰਨ ਪਰੈ ਕੋ ਤਾਰੈ ॥

ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਤਨ, ਮਨ ਜੇਕਰ ਵਾਰੇ ॥

ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ(ਕਾਮ,ਅਰਥ,ਧਰਮ,ਮੋਕਸ਼) ਹਨ ਜੋ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨ ਰਹਿ ਵਡਭਾਗੀ, ਸਹਿੰਸੇ ਸਗਲ ਗੁਆਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗ ਰਾਤਾ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ, ਮਿਟਿਆ ਦਾਵਾ, ਚਾਲ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹ ਲਾਂਵ ਦੂਜੜੀ ਬਚਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲੀ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

''ਤੀਜੜੀ ਲਾਂਵ''

ਤੀਜੜੀ ਲਾਂਵ ਅਵਰਨ ਦੋਸ਼ ਤੇ, ਰਹਿਤ ਭਇਆ ਮਨ ਮੇਰਾ ॥

ਹਰਿ ਘਟਿ ਦੇ ਵਿਚ ਏਕ ਸਮਾਨਾ, ਸੋ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ਡੇਰਾ ॥

ਤੀਸਰੀ ਲਾਂਵ ਅਵਰਨ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਅਸਥਾਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜਾਨਾ, ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇ ਉਪਾਰੈ ॥

ਮਨ ਮੇਂ ਸੱਚ ਮੰਗਲ ਸੁੱਖ ਹੋਇ, ਜੋ ਲੋਚਾ ਮਨ ਧਾਰੈ ॥

ਪਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਾਰ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੱਚੇ ਮੰਗਲਮਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਮੰਗਲ ਦੇ ਮੰਗਲ ਨਿਤ ਗਾਵਾਂ, ਇਹੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ॥

ਹਰਿ, ਹਰਿ ਸੰਗ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਜੁੜੰਦੀ ਸਾਚਾ ਇਹ ਸਹਾਰਾ ॥

ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਤੋਂ ਮੰਗਲਮਈ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ।ਇਹੋ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ਹੈ ।ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਲਿਵ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਆਮੋਲਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰ ਆਵੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੋ ਲਾਂਵ ਤੀਸਰੀ, ਸੁਰਤ ਗਗਨ ਚੜ ਜਾਵੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਤੀਸਰੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਗਗਨ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

''ਚੌਥੜੀ ਲਾਂਵ''

ਚੌਥੜੀ ਲਾਂਵ ਰਤਨ ਹਰਿ ਜਾਨਾ, ਸੁੱਖ ਸੰਪਤਿ ਘਰ ਆਏ ॥

ਆਸਾ, ਮਨਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜੈ, ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਅਲਾਇ ॥

ਚੌਥੀ ਲਾਂਵ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਤਦ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਖਜਾਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।ਸਾਰੀਆ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਧੀਰੇ, ਧੀਰੇ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਹੁਣ, ਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਦਾਸੀ ॥

ਨਾ ਆਵੇ, ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿਤ ਵੱਲ, ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਖ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ॥

ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਦੀ ਹੈ ।ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਨਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ,ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ।ਇਸ ਨੂੰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਸ਼ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਭਇਆ ਮਨ ਮੇਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੁਨਾਵੈ ॥

ਆਇਆ ਬੈਰਾਗ, ਮਿਲਿਆ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਜੋੜੀ ਜੁੜੀ ਸੁਹਾਵੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਤਿ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ

ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।ਫਿਰ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੈਰਾਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਦੀ ਹੈ ।ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਜਾਦੀ ਹੈ ।

ਮਨ ਮੰਦਰ ਮਾਂਹੇ ਚੋਂ ਉਪਜਿਆ, ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਗ ਲਾਈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਲਾਂਵ ਚੌਥੜੀ, ਪੁਰਖੇ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਈ ॥

ਜੀਵ ,ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚੀ ਚੌਥੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ (ਪੁਰਖ) ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

"ਸੁਹਾਗ ਉਸਤਤ"

॥ ੧ੴ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ ॥

ਸੁਰਤ ਸੁਹਾਗਣ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਪਿਆਰੀ, ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਸੰਗ ਖੇਲੀ ॥

ਬਹੁਤਿ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਣ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਲੀ ॥

ਗੁਰੂਦੇਵ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋ ਜਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ।ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਝੂਠੀ ਖੇਡ ਬਿਸਰ ਗਈ ਤਨ ਤੇ, ਬਾਜੀਗਰ ਸਿਉਂ ਮੇਲੀ ॥

ਸੱਚਾ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਇਆ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਤਿਸ ਸੰਗ ਲਾਡ ਲਡੇਲੀ ॥

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਖੇਡ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ,ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਾਜੀਗਰ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ।ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ।

ਆਪ ਸਮਾਨ ਆਪਣੇ ਕੀਤੀ, ਅਗਿਆਨ ਨੀਂਦ ਤੇ ਜਾਗੀ ॥

ਭੁੱਲੀ ਚੁੱਕੀ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਈ, ਆਤਮ ਸਿਉਂ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਕਰ ਲਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਰਾਸਤੇ ਪਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲਿਵ ਲਾ ਲਈ ।

ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ, ਸਭ ਦਾ ਕਰੇ ਸੁਧਾਰ ॥

ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਮਨ ਭਇਆ ਦੀਵਾਨਾ, ਮਿਲਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ,ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ"

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਪਹਿਲਾ"

ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉ, ਸਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ॥

ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਦੂਤ, ਜੰਮ ਦੂਰ ਹਰਿ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।ਹਰਿ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਲੋਭ ,ਮੋਹ,ਹੰਕਾਰ ,ਦੂਤ ਅਤੇ ਜਮਦੂਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚ, ਸ਼ੀਲ, ਸੰਤੋਖ, ਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਜੀਏ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਪੀਜੀਏ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ,ਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੇ ।

ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ, ਸਦਾ ਚਿੱਤ ਲੋੜੀਏ ॥

ਮਨਮੁੱਖ ਦੁਸ਼ਟਾ ਸੰਗਤ, ਤੋਂ ਮਨ ਮੋੜੀਏ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ,ਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੇ ।

ਮਨਮੁੱਖ ਚਿੱਤ ਕਠੋਰ, ਪੱਥਰ ਸਮ ਜਾਨੀਏ ॥

ਭੀਜਤ ਨਾਹਨ ਕਬੀ, ਰਹੇ ਵਿਚ ਪਾਨੀਏ ॥

ਮਨਮੁੱਖ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਕਠੋਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨਮੁੱਖ ਜੀਵ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ।

ਤਜਿ ਕਠੋਰ ਕਾ ਸੰਗ, ਸਦਾ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣ ਗਹੁ ॥

ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਮੇਂ ਧਿਆਨ, ਸਦਾ ਮੁੱਖ ਰਾਮ ਕਹੁ ॥

ਕਠੋਰ ਜੀਵ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛੱਡ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ,ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਨੱਤ ਪਤੀ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਦਾ ਮਨ ਕੀਜੀਏ ॥

ਤਨ, ਮਨ ਅਰਪੇ ਤਾਂਹ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਲੀਜੀਏ ॥

ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਪਤੀ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਨਿੱਜ ਪਤੀ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਾਈ ਸੋਹਾਗਣੀ ॥

ਪਤੀ ਬਿਨ ਆਨ ਨਾ ਹੇਰੇ ਸਾ ਬਡਿਭਾਗਣੀ ॥

ਨਿੱਜ ਪਤੀ -ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਜਾਦੀ ਹੈ ।ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜਿੰਨ ਧੰਨ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਜਾਨਯੋ, ਹੈ ਸਹੀ ॥

ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਰ, ਪਾਇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਕਹੀ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਹਾਗਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੇ, ਜਪਯੋ ਨਾਮ ਦੋਏ ॥

ਹਰਿ ਕਾਰਜ ਸੋ ਏਕ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣੋ ਦੋਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ -ਪਤਨੀ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ

ਕਾਰਜ ਇੱਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਦੂਜਾ"

ਦੂਜਾ ਭਾਓ ਮਿਟਾਓ, ਮੰਗਲਾ ਦੂਸਰਾ ॥

ਬਣ, ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤ, ਪੂਰ ਰਹਯੋ, ਪ੍ਰਭ ਹੂੰਸਰਾ ॥

ਮਨ ਵਿੱਚੋ ਦਵੈਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਦੂਸਰਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹੈ ।ਵਣਾਂ ,ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਘਟਿ, ਘਟਿ ਏਕੋ, ਅਲਖ, ਪਸਾਰਾ ਪਸਰਿਆ ॥

ਗੁਰਮੁੱਖ ਜਾਨੇ ਗਯਾਨ, ਨਾ ਜਾਨੇ ਅਸਰਿਆ ॥

ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਗੁਰਮੁੱਖ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ।ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ ।

ਸਭ ਘਟਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਾਨ ਗੁਰ ਪਾਇਕੇ ॥

ਰਹੇ ਸਦਾ ਆਨੰਦ, ਤਾਸ ਗੁਣ ਗਾਇਕੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਜੀਵ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਜੋ ਹਰਿ ਤੇ ਬੇ-ਮੁੱਖ, ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਹੈ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਆਮੋਲ, ਬਿਅਰਥ ਗੁਆਇ ਹੈ ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਵਿਆਰਥ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਰ ਬਿਨ ਲਹੇ ਨਾ ਧੀਰ, ਪੀਰ ਬਹੁ ਪਾਇ ਹੈ ॥

ਲਹੇ ਅਨਾਦਰ ਸਰਬ, ਠਉਰ ਜਹਾ ਜਾਇ ਹੈ ॥

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਬ ਗੁਰ ਭਇ ਦਿਆਲ, ਸੋ ਚਰਨੀ ਲਾਇਆ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਟੇ ਬੰਧਨ, ਨਾਮ ਜਪਾਇਆ ॥

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚਰਨੀਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਸਾਧ ਸੰਗ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਪਾਈਏ ॥

ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਨਾਮ ਹਰਿ ਧਿਆਈਏ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਈਐ ॥

ਮਿਲਿਆ ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ, ਵਿਯੋਗ ਗਵਾਈਏ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਇਸ ਜੋੜੀਏ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਨ ਸੰਗ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਲੋੜੀਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਗਤ ਤੋ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਤੀਸਰਾ"

ਰਲਿ ਮਿਲ ਸਖੀਆਂ, ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ ਤੀਸਰਾ ॥

ਸਦਾ ਜਪੋ ਹਰਿ ਨਾਮ, ਨਾ ਕਬਹੂ ਬੀਸਰਾ ॥

ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੀਸਰਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗਾਇਆ ।ਸਦਾ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲਗ ਚਰਨ, ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥

ਰਿੱਧ, ਸਿੱਧ, ਨੌਂ ਨਿੱਧ, ਸਭੀ ਕਛਹੂ ਪਾਈਐ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹਰਿ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆ ਰਿੱਧੀਆਂ -ਸਿੱਧੀਆਂ ,ਨੌਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ ਹੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ, ਤਾਂ ਜਾਗਿਯੋ ਭਾਗ ਹੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇ, ਮਿਟੇ ਅੱਘ ਸਰਬ ਹੀ ॥

ਪਾਇਉ ਸ਼ੀਲ ਨਿਧਾਨ, ਮਿਟਾਇ ਗਰਬ ਹੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਦੇ ਹਨ ।ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਰਹਿਆ ਨਾ ਸੰਸਾ ਮੂਲ, ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ॥

ਹਿਰਦੇ ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਯਾਨ ਮਿਟਾਇਆ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ,ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਵੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਾ ਸਾਰ, ਕਛਹੂ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਧਿਆਵੈ, ਭਵਿ ਨਿੱਧ ਪਾਰ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਦਾ ।ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮੰਗਲ ਮਹਾਂ ਸੋ ਮੰਗਲ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੈ ॥

ਆਠ ਪਹਿਰ ਮੁੱਖ ਜਪੋ, ਇਹੀ ਸ਼ੁੱਭ ਕਾਮ ਹੈ ॥

ਸਭ ਮੰਗਲਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਂ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।ਆਠ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ।

ਸੱਚ ਰਵਿਦਾਸ ਬਤਾਵੇ, ਨਾਮ ਨਾ ਛੋਡੀਏ ॥

ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਮੇਂ ਧਿਆਨ, ਸਦਾ ਮਨ ਜੋੜੀਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੱਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਮਨ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਚੌਥਾ"

ਮੰਗਲ ਚਾਰ ਆਨੰਦ, ਸਖੀ ਮੁੱਖ ਗਾਇਆ ॥

ਕਾਰਜ ਭਇਆ ਸੁਹੇਲਾ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥

ਚੌਥਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ,ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਧੰਨ ਔਰ ਪਿਰ ਕੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਬਣੀ ਇੱਕ ਸਾਰ ਹੈ ॥

ਘਟਾ, ਛਟਾ ਸਮ ਮਿਲੀ, ਮੀਨ ਜਿਮ ਵਾਰ ਹੈ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,ਜਿਵੇਂ ਮਛਲੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ,ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਛਲੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,ਜੀਵ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਰ ਸੰਗ ਪਾਇ ਆਨੰਦ, ਨਾ ਦੁੱਖ ਕੀ ਲੇਸ ਹੈ ॥

ਪਤੀ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੇਂ, ਜੋ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ ਧੰਨ ਜਾਣਿਆ ॥

ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਬਹੁ ਨਾਰ, ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਮਾਣਿਆ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾਲ, ਸੁਖੀ ਬਹੁ ਗਾਈਏ ॥

ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ, ਨਾ ਕੀਮਤ ਪਾਈਏ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ,ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ, ਤੇਰੇ ਅਵਰ ਵੀ ਕੇਤੜੇ ॥

ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਜੇਤੜੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ।

ਕਾਰਜ ਸਭ ਹੀ ਪੂਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰ ਦੀਏ ॥

ਪੂਰਬ ਪੁੰਨ ਅਨੇਕ ਫੱਲ ਤਿਸ ਅਬ ਲੀਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪਿਆਸ, ਸਦਾ ਗੁਰ ਨਾਮ ਕੀ ॥

ਹਰਿ ਸੰਗ ਰਹੇ ਪ੍ਰੀਤ, ਓਟ ਇੱਕ ਨਾਮ ਕੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਹਰਿ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

''ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ''

ਪ੍ਰਣਵੰਤੇ ਪ੍ਰਣ ਘੜੀ, ਸੋਹਾਈ ਜੀਓ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਆਣ, ਮਿਲਾਈ ਜੀਓ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰਣ ਪ੍ਰਣਵੰਤੇ ਪ੍ਰਣ, ਧਾਰਨ ਕੀ ਜੀਓ ॥

ਪ੍ਰਣ ਮੇਂ ਏਕ ਨਾਮ, ਸੋ ਲੀ ਜੀਓ ॥

ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਐਸਾ ਪ੍ਰਣ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਕ ਨਾਮ ਦਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਤੀ ਘਰ ਪਤਨੀ, ਏਕ ਰਸਾਇਣ ਜੀਓ ॥

ਮਾਤ ਬੜੀ, ਛੋਟੀ ਸਮ, ਭੈਣ ਜੀਓ ॥

ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਸੂਝਵਾਨ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ।ਵੱਡੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸਮਾਨ,ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਭੈਣ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਤੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਸਮ ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਜੀਓ ॥

ਪੂਜਨ, ਸੇਵਨ ਸਮ, ਨਹੀਂ ਮੇਵ ਜੀਓ ॥

ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਡਾ ਫ਼ਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪਵਨ, ਅਗਨ, ਜੱਲ, ਜੰਨ ਹਮਰਾਈ ਜੀਓ ॥

ਸੂਰਜ, ਧਰਤ, ਸੰਗਤ, ਚੰਨ ਅਗਵਾਈ ਜੀਓ ॥

ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਜਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਸੂਰਜ,ਧਰਤੀ,ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜੀਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਵਿਛੜਤ, ਵਿਯੋਗ ਜੀਓ ॥

ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਯੋਗ, ਸੰਜੋਗ ਜੀਓ ॥

ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਵਿਯੋਗ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਣ ਕਰਤੇ, ਪ੍ਰਣ ਤੋੜ, ਨਿਭਾਉ ਜੀਓ ॥

ਲੋਕ ਕੁਸੰਗ ਫਰਕ, ਨਹੀਂ ਪਾਉ ਜੀਓ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ,ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਖੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ

ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਭਉ ਸੰਗਿ, ਸੋਈ ਜੀਓ ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਜੀਓ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਥੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 139)

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

****

ਵੈਰਾਗਮਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

ਰਾਗ ਗਉੜੀ

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਦੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ। ਸੇਵਾ ਚੂਕੋ ਰਾਮ ਕੀ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਵਾਰ ਵੇ ॥੧॥ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਬਾਰ ਨ ਚੇਤਿਯੋ ਭੂਲਾ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ਵੇ। ਕਹਾ ਹੋਇ ਪਾਛੇ ਪਛਿਤਾਏ ਜਲ ਪਹਿਲੇ ਨ ਬਾਂਧੀ ਪਾਲ ਵੇ ॥੨॥ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭਯਾ ਅਯਾਨਾ ਥਾਂਮਿ ਨ ਸਕਾ ਭਾਵ ਵੇ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ ॥੩॥ ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਿਓ ਛਾਂਹ ਵੇ। ਹਰਿ ਨ ਦਮੋਦਰ ਧਿਆਇਆ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਲੇਈ ਨ ਸਕਾ ਨਾਂਵ ਵੇ ॥੪॥ ਨਾਂਵ ਨ ਲੀਆ ਔਗੁਨ ਕੀਆ ਇਸ ਜੋਬਨ ਕੈ ਤਾਨ ਵੇ। ਅਪਨੀ ਪਰਾਈ ਗਿਨੀ ਨ ਕਾਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਮਾਨ ਵੇ ॥੫॥ ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ ਤੂੰ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ਭੀਰ ਪਰੈ ਤੁਝ ਤਾਂਹ ਵੇ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਾ ਛਾਂਹ ਵੇ ॥੬॥ ਤੀਜੈ ਪਹਰੇ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲਡੇ ਪੜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਵੇ। ਕਾਯਾ ਰਵਾਨੀ ਨਾ ਕਰੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਘਟ ਭੀਤਰ ਬਸੇ ਕੁਜਾਨ ਵੇ ॥੭॥ ਏਕ ਬਸੈ ਕੁਜਾਨ ਕਾਯਾਗੜ ਭੀਤਰ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇ ਵੇ। ਅਬ ਕੀ ਬੇਰ ਨ ਸੁਕਿਰਿਤ ਕੀਯੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਯਹਿ ਗੜਿ ਪਾਇ ਵੇ ॥੮॥ ਕੰਪੀ ਦੇਹ ਕਾਯਾਗੜ ਛੀਨਾ ਫਿਰ ਲਾਗਾ ਪਛਿਤਾਨ ਵੇ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪਰਾਨ ਵੇ ॥੯॥ ਚੌਥੇ ਪਹਰੇ ਰੈਨ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ। ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਮਾਂਗਿਆ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂ ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਥੇਹ ਵੇ ॥੧੦॥ ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਜਿੰਦ ਅਯਾਨਾ ਬਾਲਦਿ ਲਦਿ ਸਬੇਰਿਆ ਵੇ। ਜਮ ਕੇ ਆਏ ਬਾਂਧਿ ਚਲਾਏ ਬਾਰੀ ਪੂਗੀ ਤੇਰਿਆ ਵੇ ॥੧੧॥ ਪੰਥ ਚਲੇ ਅਕੇਲਾ ਹੋਏ ਦੁਹੇਲਾ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹ ਸਨੇਹ ਵੇ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ ॥੧੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 6)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ, ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ, ਢੱਲਦੀ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਅਵਸਥਾ, ਬੁਢਾਪਾ ਅਤੇ ਮਰਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵਣਜਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਦੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ।

ਸੇਵਾ ਚੂਕੋ ਰਾਮ ਕੀ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਵਾਰ ਵੇ ॥੧॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਬਾਲਪਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੀ ਲਿਵ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਲਿਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਰੀ ਬਾਲਪਨ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਬਾਰ ਨ ਚੇਤਿਯੋ ਭੂਲਾ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ਵੇ।

ਕਹਾ ਹੋਇ ਪਾਛੇ ਪਛਿਤਾਏ ਜਲ ਪਹਿਲੇ ਨ ਬਾਂਧੀ ਪਾਲ ਵੇ ॥੨॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਛਤਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਜਲ ਵਾਂਗ ਭਰਮ ਵਿਚ ਬਹਿ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲ ਨਹੀਂ ਬੰਨਿਆ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ।

ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭਯਾ ਅਯਾਨਾ ਥਾਂਮਿ ਨ ਸਕਾ ਭਾਵ ਵੇ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ ॥੩॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ

ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਿਓ ਛਾਂਹ ਵੇ।

ਹਰਿ ਨ ਦਮੋਦਰ ਧਿਆਇਆ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਲੇਈ ਨ ਸਕਾ ਨਾਂਵ ਵੇ ॥੪॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਰਾਤ ਰੂਪੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਤੂੰ 'ਹਰਿ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਧਿਆਇਆ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਿਆ।

ਨਾਂਵ ਨ ਲੀਆ ਔਗੁਨ ਕੀਆ ਇਸ ਜੋਬਨ ਕੈ ਤਾਨ ਵੇ।

ਅਪਨੀ ਪਰਾਈ ਗਿਨੀ ਨ ਕਾਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਮਾਨ ਵੇ ॥੫॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਔਰਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸਗੋਂ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਰਿਹਾ।

ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ ਤੂੰ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ਭੀਰ ਪਰੈ ਤੁਝ ਤਾਂਹ ਵੇ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਾ ਛਾਂਹ ਵੇ ॥੬॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗੇਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੀਜੈ ਪਹਰੇ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਵੇ।

ਕਾਯਾ ਰਵਾਨੀ ਨਾ ਕਰੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਘਟ ਭੀਤਰ ਬਸੇ ਕੁਜਾਨ ਵੇ ॥੭॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ! ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਢਲਦੀ ਉਮਰ ਆਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਢਿੱਲੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਏਕ ਬਸੈ ਕੁਜਾਨ ਕਾਯਾਗੜ ਭੀਤਰ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇ ਵੇ।

ਅਬ ਕੀ ਬੇਰ ਨ ਸੁਕਿਰਿਤ ਕੀਯੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਯਹਿ ਗੜਿ ਪਾਇ ਵੇ ॥੮॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਜਾਈ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੁਰਲਭ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲਾ ਤੈਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਭਾਵ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੰਪੀ ਦੇਹ ਕਾਯਾਗੜ ਛੀਨਾ ਫਿਰ ਲਾਗਾ ਪਛਿਤਾਨ ਵੇ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪਰਾਨ ਵੇ ॥੯॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ! ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲਾ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਹੁਣ ਪਛਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਚੌਥੇ ਪਹਰੇ ਰੈਨ ਦੇ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ।

ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਮਾਂਗਿਆ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੂ ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਥੇਹ ਵੇ ॥੧੦॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਰਾਤ ਰੂਪੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਜਿੰਦ ਅਯਾਨਾ ਬਾਲਦਿ ਲਦਿ ਸਬੇਰਿਆ ਵੇ।

ਜਮ ਕੇ ਆਏ ਬਾਂਧਿ ਚਲਾਏ ਬਾਰੀ ਪੁਗੀ ਤੇਰਿਆ ਵੇ ॥੧੧॥

ਹੇ ਅਨਜਾਨ ਜੀਵ ! ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਭ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁਝ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਸਵੇਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਥ ਚਲੇ ਅਕੇਲਾ ਹੋਏ ਦੁਹੇਲਾ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹ ਸਨੇਹ ਵੇ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ ॥੧੨॥

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਕਠਿਨ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਸ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰੇਂਗਾ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ! ਜੀਵਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਲੈ।

****

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥

ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥

ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥

ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥

ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥

ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 8)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਿਖੇੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਖਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਔਖੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥

ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗੁਣਹੀਣ ਬੈਲ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਅਤੇ ਸੰਘਣਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ, ਪਹਾੜੀ ਵਾਂਗ ਕਠਿਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਾਂਗ ਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ! ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੁਆਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਜੀ।

ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇਕਰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥

ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥

ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਨੌਆਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਮੋਹਿ ਐਸੇ ਬਨਜ ਸਿਉ ਨਹੀਨ ਕਾਜੁ ॥

ਜਿਹ ਘਟੈ ਮੂਲੁ ਨਿਤ ਬਢੈ ਬਿਆਜੁ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੯੫)

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਝੂਠੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਮੂਲ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਵਿਆਜ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਉੱਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੱਦਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੱਦਿਆ ਹੈ।

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥

ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥

ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚਿੱਤਰਗੁਪਤ ਮੇਰੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਅਲ-ਪਲ ਲਿਖ ਲਵੋ ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦੰਡ ਲੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਡਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥੧॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਸੁੰਭ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਅਸਥਿਰ ਤੇ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ।

(ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ ਤਿਉ ਪਸਰਿਓ ਪਾਸਾਰੁ ॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੩੩੬)

ਹੇ ਝੱਲੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਸੁੰਭ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਸਾਰਾ ਵੀ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ।)

ਅੱਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ, ਸਥਿਰ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। (ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਇਹੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਚਲੂਲ ਭਏ ਹੈ, ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ ॥)

(ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੧੨)

******

ਆਸਾ ਬਾਣੀ

ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ ॥

ਦੇਖੈ ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤੁ ਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ॥

ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ ॥੧॥

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਸ ਕਸਹਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥

ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਸਮਾਨਾ ॥੨॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ ॥

ਬਾਜੀਗਰ ਸਉ ਮੋੁਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥੩॥੬॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 13)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ (ਜੀਵ) ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ ॥

ਦੇਖੈ ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤੁ ਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਵੱਲ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੁਨਣਾ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵ ਨੱਠਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ॥

ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ ॥੧॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਸ ਕਸਹਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥

ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਸਮਾਨਾ ॥੨॥

ਇਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਮ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਉਣਾ ਹੈ?

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਉੜੇ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੫)

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੋਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕੌੜੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।)

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ ॥

ਬਾਜੀਗਰ ਸਉ ਮੋੁਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥੩॥੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਰਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ ॥

ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸੇ ਆਈ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਨੇ ਡੁਗਡੁਗੀ ਬਜਾਈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਰੂਪ ਹੋ ਆਈ ਹੈ।)

ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥੧॥

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥

ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥੨॥

ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੋ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥੩॥

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥੪॥

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥

ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫॥੬॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 18)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏਮਾਨ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥੧॥

ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ ਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਥੰਮੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਰਕਤ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੀਰਜ (ਅਗਨ) ਦਾ ਗਾਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਸ (ਮਿੱਟੀ) ਅਤੇ ਨਾੜੀਆਂ (ਆਕਾਸ਼) ਦਾ ਪਿੰਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਪੰਛੀ ਵਿਚਾਰਾ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਕੀ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਰਾਮ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਕੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰਿ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥(ਪੰਨਾ ੬੭੩)

ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਬਿਰਖ ਬਸੇਰੋ ਪੰਖਿ ਕੋ ਤੈਸੋ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ॥(ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਜੀਵ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਪੰਛੀ ਦੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਠਹਿਰਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜੋ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥ ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥੨॥

ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕੰਧਾਂ ਉਸਾਰ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਧਰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਵੱਧ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਹੱਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਬੀਰ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਕਾਹੇ ਮਰਹੁ ਸਵਾਰਿ ॥

ਕਾਰਜੁ ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹੱਥ ਘਨੀ ਤ ਪਉਨੇ ਚਾਰਿ ॥)

(ਪੰਨਾ ੧੩੭੬)

ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੋ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥੩॥

ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਟੇਢੀ ਪੱਗ ਬੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥੪ ॥

ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਦੇ ਕੋਲ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥

ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫ ॥੬ ॥

ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੀਵ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਘਟੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਭ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।

****

ਰੇ ਮਨ ! ਚੇਤ ਮੀਚੁ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਤੋ ਜਗ ਜਾਲ ਨ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ॥
ਟੇਕ ॥ ਕਾਨਿ ਸੁਨੈ ਨ ਨਜਰਿ ਦੀਸੈ, ਜੀਹ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥
ਮੁੰਡ ਰੁ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੇ, ਅੰਤਹੁ ਬਿਰਿਯਾਂ ਪਹੁੰਤੌ ਆਈ ॥੧ ॥
ਕੇਸੌ ਸੇਤਹ ਪਿਕੁ ਭਏ ਸਭੁ, ਤਨ ਮਨੁ ਬਲ ਬਿਲਮਾਇਆ ॥
ਮਧਿਆਂਨ ਗਯੌ ਤੁਰਾ ਚਲਿ ਆਈ, ਅਜਹੁੰ ਜਗ ਰਹਿਓ ਭਰਮਾਇਆ ॥੨ ॥
ਪਾਨੀ ਗਇਓ ਪਲੁ ਛੀਜੈ ਕਾਇਆ, ਯਹਿ ਤਨ ਜਰਾ ਜਰਾਨਾ ॥
ਪਾਂਚੌ ਥਾਕੇ ਜਰਾ ਜਰੁ ਸਾਨੈ, ਤੌ ਰਾਮਹਿ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩ ॥
ਹੰਸ ਪੰਖੇਰੂ ਚੰਚਲੁ ਭਾਈ, ਸਮੁਝਿ ਪੇਖਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ।
ਪ੍ਰਤਿ ਪਲੁ ਮੀਚੁ ਗਰਾਸੈ ਦੇਹੀ, ਫੁਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚੇਤਹੁ ਨਾਂਹਿ ॥੪ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 19)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਹੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰੇ ਮਨ ! ਚੇਤ ਮੀਚੁ ਦਿਨ ਆਇਆ,
ਤੋ ਜਗ ਜਾਲ ਨ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮਨ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਤੇਰੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਜੰਜਾਲ ਪਰਾਇਆ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਕਾਨਿ ਸੁਨੈ ਨ ਨਜਰਿ ਦੀਸੈ, ਜੀਹ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥
ਮੁੰਡ ਰੁ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੇ, ਅੰਤਹੁ ਬਿਰਿਯਾਂ ਪਹੁੰਤੌ ਆਈ ॥੧ ॥

ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕੰਨ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜੀਭਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸੌ ਸੇਤਹ ਪਿਕੁ ਭਏ ਸਭੁ, ਤਨ ਮਨੁ ਬਲ ਬਿਲਮਾਇਆ ॥
ਮਧਿਆਂਨ ਗਯੌ ਤੁਰਾ ਚਲਿ ਆਈ,
ਅਜਹੁੰ ਜਗ ਰਹਿਓ ਭਰਮਾਇਆ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਬਲ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਣ ਘੇਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਨੀ ਗਇਓ ਪਲੁ ਛੀਜੈ ਕਾਇਆ, ਯਹਿ ਤਨ ਜਰਾ ਜਰਾਨਾ ॥
ਪਾਂਚੌ ਥਾਕੇ ਜਰਾ ਜਰੁ ਸਾਨੈ, ਤੌ ਰਾਮਹਿ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩ ॥

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਞਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

ਹੰਸ ਪੰਖੇਰੂ ਚੰਚਲੁ ਭਾਈ, ਸਮੁਝਿ ਪੇਖਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ।
ਪ੍ਰਤਿ ਪਲੁ ਮੀਚੁ ਗਰਾਸੈ ਦੇਹੀ, ਫੁਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚੇਤਹੁ ਨਾਂਹਿ ॥੪ ॥

ਹੇ ਚੰਚਲ ਮਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉੱਡਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਪਲ ਪਲ ਕਾਲ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

****

ਰਾਗ ਸੂਹੀ

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥
ਕਰਨਾ ਕੂਚੁ ਰਹਨੁ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥
ਸੰਗੁ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ ॥
ਦੂਰਿ ਗਵਨੁ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਮਰਨਾ ॥੧॥
ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਇਆ ਜਾਗੁ ਇਆਨਾ ॥
ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ ॥
ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਬੰਦਿਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈ ਮੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੨॥
ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਪੰਥੁ ਨ ਸਵਾਰਾ ॥
ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ ॥
ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ ॥੩॥੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 27)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥
ਕਰਨਾ ਕੂਚੁ ਰਹਨੁ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
ਦਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ ॥
(ਪੰਨਾ 64)

ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ —
ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਛੁ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥
ਦੇਖਤ ਨੈਨ ਚਲਿਓ ਜਗੁ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ ੪੮੧)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਕੀ ਮੰਗਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩)
ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਆਯੂ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।)

ਸੰਗੁ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ ॥
ਦੂਰਿ ਗਵਨੁ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਮਰਨਾ ॥੧॥

ਜੀਵ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੌਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੀਵ ਦੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਇਆ ਜਾਗੁ ਇਆਨਾ ॥
ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ? ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
ਜਾਗਤ ਸੋਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗੈ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੯੪)

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗਦੇ ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਜਾਗਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ।)

ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ ॥

ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੯੫)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਜੀਵ-ਜੰਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਾਣ-ਪਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।)

ਕਰਿ ਬੰਦਿਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈ ਮੇਰਾ ॥

ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੨॥

ਹੇ ਇਨਸਾਨ ! ਤੂੰ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥

ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥੩॥੯॥ (ਪੰਨਾ ੬੫੬)

ਹੇ ਜੀਵ ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਤੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਹੀ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ ੨)

ਭਾਵ, ਹੇ ਜੀਵ !ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ।)

ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਪੰਥੁ ਨ ਸਵਾਰਾ ॥

ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੇਰਾ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਨਿਸਫਲ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਨਾਲ ਦਸੇ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਿਆ ਜਾਣਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ ॥

ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ ॥੩॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਝੱਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ! ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਾਈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

******

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ ॥ ਏਕ ਘਰੀ ਫੁਨਿ ਰਹਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧॥ ਇਹੁ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ ॥ ਜਲਿ ਗਇਓ ਘਾਸੁ ਰਲਿ ਗਇਓ ਮਾਟੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਭਾਈ ਬੰਧ ਕੁਟੰਬ ਸਹੇਰਾ ॥ ਓਇ ਭੀ ਲਾਗੇ ਕਾਢੁ ਸਵੇਰਾ ॥੨॥ ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ। ਉਹ ਤਉ ਭੂਤੁ ਭੂਤੁ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥੩॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥ ਹਮ ਤਉ ਏਕ ਰਾਮੁ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੪॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 28)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੈਰਾਗ-ਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ ॥

ਏਕ ਘਰੀ ਫੁਨਿ ਰਹਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧॥

ਹੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਹਣੀਆਂ ਰਸੋਈਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਘੜੀ ਭਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਆਈ ਤਲਬ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਕੀ

ਮਾਇਆ ਮੰਦਰ ਛੋਡਿ ਚਲਿਓ ॥੫॥੨॥੧੫॥ (ਪੰਨਾ ੪੭੯)

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਉਸਾਰਦੇ ਵੀ ਗਏ।

ਕੂੜਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਗਏ ਗੋਰੀ ਆਇ ਪਏ ॥੪੬॥(ਪੰਨਾ ੧੩੮੦)

ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਉਸਾਰਦੇ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਝੂਠਾ-ਸੌਦਾ ਕਰਦੇ ਮਰ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਏ।)

ਇਹੁ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ ॥

ਜਲਿ ਗਇਓ ਘਾਸੁ ਰਲਿ ਗਇਓ ਮਾਟੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਘਾਹ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਘਾਹ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੇ ਵੀ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬੰਧ ਕੁਟੰਬ ਸਹੇਰਾ ॥

ਓਇ ਭੀ ਲਾਗੇ ਕਾਢੁ ਸਵੇਰਾ ॥੨॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ, ਭਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਘਟ ਫੂਟੇ ਕੋਊ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛੈ ਕਾਢਹੁ ਕਾਢਹੁ ਹੋਈ ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੪੭੮)

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਛੇਤੀ ਕਰੋ-ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।)

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ ।

ਉਹ ਤਉ ਭੂਤੁ ਭੂਤੁ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥੩॥

ਘਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੂਤ-ਭੂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਦੂਰ ਨੱਠਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥

ਹਮ ਤਉ ਏਕ ਰਾਮੁ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੪॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹਾਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਹਮ ਦੇਖਤ ਜਿਨਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੩॥(ਪੰਨਾ ੩੨੯)

ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

****

ਰਾਗ ਸੂਹੀ (ਚੌਪਦਾ)

ਦੁਖਿਆਰੀ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਗ ਮਹਿੰ, ਮਨ ਜਪ ਲੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥ ਗੜ ਕਾਂਚਾ ਤਸਕਰ ਤਿਹ ਲਾਗਾ, ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਨ ਜਾਗ ਅਭਾਗਾ ਰੇ ॥ ਨੈਨ ਉਘਾਰਿ ਨ ਪੇਖਿਯੋ ਤੂਨੇ, ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਕਿਹ ਲੇਖਾ ਰੇ ॥ ਪਾਊਂ ਪਸਾਰ ਕਿਮਿ ਸੋਇ ਪਰਿਓ, ਤੈਂ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ

ਖੋਇਆ ਰੇ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਭੇਂਟਹਿ, ਰਹਿ ਸੰਜਮ ਜਾਗਿਤ ਪਹਰਾ ਰੇ ॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 28)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦੁਖਿਆਰੀ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਗ ਮਹਿੰ,
ਮਨ ਜਪ ਲੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਮਨ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਲੈ।

ਗੜ ਕਾਂਚਾ ਤਸਕਰ ਤਿਹ ਲਾਗਾ,
ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਨ ਜਾਗ ਅਭਾਗਾ ਰੇ ॥

ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੇ ਅਭਾਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ! ਤੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਨੈਨ ਉਘਾਰਿ ਨ ਪੇਖਿਯੋ ਤੂਨੇ,
ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਕਿਹ ਲੇਖਾ ਰੇ ॥

ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਨਸ/ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ?

ਪਾਊਂ ਪਸਾਰ ਕਿਮਿ ਸੋਇ ਪਰਿਓ,
ਤੈਂ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਖੋਇਆ ਰੇ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈਂ ! ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਭੇਂਟਹਿ,
ਰਹਿ ਸੰਜਮ ਜਾਗਿਤ ਪਹਰਾ ਰੇ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ।

*****

ਰਾਗ ਮਾਰੂ (ਚਉਪਦਾ)

ਮਨ ਮੋਰਾ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ਟੇਕ ॥ ਬਿਸਾਸਕਤ ਰਹਿਓ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਅਜ ਹੂੰ ਨਹਿੰ ਅਘਾਨੋ। ਕਾਮੀ ਕੁਟਿਲ ਲਬਾਰ ਕੁਚਾਲੀ, ਸਮਝਇ ਨਹੀਂ ਸਮੁਝਾਨੋ ॥੧॥ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਪਲੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨਹੀਂ, ਮਨ ਮੂਰਖਿ ਬਹੁ ਗਰਵਾਨੋ। ਸੋਤ ਖਾਤ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਇ, ਤਾਹਿ ਮੈਂ ਰਸਨਾ ਸੁਖ ਮਾਨੋ ॥੨॥ ਮਾਇਆ ਮੰਹਿ ਹਿਲ ਮਿਲਿ ਰਹਿਓ, ਫੋਕਟ ਸਾਟੇ ਜਨਮ ਗੰਵਾਨੋ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਛੁ ਚੇਤ ਬਾਬਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਿਨ ਨਹਿ ਉਬਰਾਨੋ ॥੩॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 59)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਮੋਰਾ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਿਸਾਸਕਤ ਰਹਿਓ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਅਜ ਹੂੰ ਨਹਿੰ ਅਘਾਨੋ।
ਕਾਮੀ ਕੁਟਿਲ ਲਬਾਰ ਕੁਚਾਲੀ, ਸਮਝਇ ਨਹੀਂ ਸਮੁਝਾਨੋ ॥੧॥

ਜੀਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਹ ਜੀਵ ਕਾਮੀ, ਨੀਚ, ਕੁਚਾਲੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਪਲੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨਹੀਂ, ਮਨ ਮੂਰਖਿ ਬਹੁ ਗਰਵਾਨੋ।
ਸੋਤ ਖਾਤ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਇ, ਤਾਹਿ ਮੈਂ ਰਸਨਾ ਸੁਖ ਮਾਨੋ ॥੨॥

ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਪਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਨ ਮੂਰਖ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੌਣ ਤੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦੀ ਜੀਭਾ ਰੱਜਦੀ ਨਹੀਂ।

ਮਾਇਆ ਮੰਹਿ ਹਿਲ ਮਿਲਿ ਰਹਿਓ, ਫੋਕਟ ਸਾਟੇ ਜਨਮ ਗੰਵਾਨੋ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਛੁ ਚੇਤ ਬਾਬਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਿਨ ਨਹਿ ਉਬਰਾਨੋ ॥੩॥

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਜੀਵ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ

ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਝੱਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ ਬਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

******

ਬੀਤਿ ਆਯੁ ਭਜਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ।ਟੇਕ॥ ਸੇਤ ਭਇਓ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਹਿ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ॥ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਪਦ ਸੇਓ, ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿੰ ਗਾਈ। ਨਹਿ ਮਨੁ ਰਮਇਓ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹਿੰ, ਤਨ ਸਿਉਂ ਪੀਰੀਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਲਨ ਕੀ ਬਰਿਆ, ਕੋਉ ਨ ਹੋਇ ਸਹਾਈ॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 59)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੀਤਿ ਆਯੁ ਭਜਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ।ਟੇਕ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਅਨਮੋਲ ਜਨਮ ਦੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸੇਤ ਭਇਓ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਹਿ,
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ॥

ਜਦੋਂ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਪਦ ਸੇਓ,
ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿੰ ਗਾਈ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿੱਖਿਆ ਸਤਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਗਾਈ।

ਨਹਿ ਮਨੁ ਰਮਇਓ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹਿੰ,

ਤਨ ਸਿਉਂ ਪੀਰੀਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਗਾਈ ਰੱਖੀ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਲਨ ਕੀ ਬਰਿਆ,
ਕੋਉ ਨ ਹੋਇ ਸਹਾਈ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰ।

******

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ

ਕਾ ਤੂੰ ਸੋਵੈ ਜਾਗ ਦਿਵਾਨਾ। ਝੂਠਾ ਜੀਵਨ ਸਾਂਚਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ॥ ਟੇਕ॥ ਜੋ ਦਿਨ ਆਵੈ ਸੋ ਦੁਖ ਮੇ ਜਾਹੀ। ਕੀਜੈ ਕੂਚ ਰਹਿਓ ਸਚ ਨਾਹੀ। ਸੰਗਿ ਚਲਿਓ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ। ਦੂਰ ਗਵਨ ਸਿਰ ਊਪਰ ਮਰਨਾ॥੧॥ ਜੋ ਕਛੁ ਬੋਯਾ ਲੁਨਿਯੇ ਸੋਈ। ਤਾ ਮੇ ਫੇਰ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਛਾਡਿਯ ਕੂਰ ਭਜੋ ਹਰਿ ਚਰਨਾ। ਤਾ ਕੋ ਮਿਟੈ ਜਨਮ ਅਰੁ ਮਰਨਾ॥੨॥ ਜਿਨ ਜੀਉ ਦਿਯਾ ਸੋ ਰਿਜਕ ਅਮੜਾਵੈ। ਘਟ-ਘਟ ਭੀਤਰ ਰਹਟ ਚਲਾਵੈ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈਂ ਮੇਰਾ। ਹਿਰਦੈ ਕਰੀਮ ਸੰਭਰਿ ਸਵੇਰਾ॥੩॥ ਆਗੈ ਪੰਥ ਖਰਾ ਹੈ ਝੀਨਾ। ਖਾਂਡੈ ਧਾਰ ਜੈਸਾ ਹੈ ਪੈਨਾ। ਜਿਸ ਊਪਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਸਵੇਰਾ॥੪॥ ਕਿਆ ਤੈਂ ਖਰਚਾ ਕਿਆ ਤੈ ਖਾਯਾ। ਚਲ ਦਰਹਾਲ ਦਿਬਾਨ ਬੁਲਾਯਾ। ਸਾਹਿਬ ਤੋ ਪੈ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ। ਭੀਰਿ ਪਰਿਯਾ ਤੂੰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਸੀ॥੫॥ ਜਨਮ ਸਿਰਾਨਾ ਕਿਆ ਪਸਾਰਾ ਸੰਵਾਰਾ। ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਅੰਧਿਆਰਾ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨਾ। ਅਜਹੁੰ ਨ ਚੇਤੈ ਦੁਨੀ ਫੰਦਖਾਨਾ॥੬॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 30)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾ ਤੂੰ ਸੋਵੈ ਜਾਗ ਦਿਵਾਨਾ। ਝੂਠਾ ਜੀਵਨ ਸਾਚਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ॥ ਟੇਕ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ? ਤੂੰ ਇਸ ਝੂਠੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵੈ ਸੋ ਦੁਖ ਮੇ ਜਾਹੀ। ਕੀਜੈ ਕੂਚ ਰਹਿਓ ਸਚ ਨਾਹੀ।

ਸੰਗਿ ਚਲਿਓ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ। ਦੂਰ ਗਵਨ ਸਿਰ ਊਪਰ ਮਰਨਾ॥੧॥

ਜੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੀਵ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੌਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੀਵ ਦੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਜੋ ਕਛੁ ਬੋਯਾ ਲੁਨਿਯੇ ਸੋਈ। ਤਾ ਮੇ ਫੇਰ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਛਾਡਿਯ ਕੂਰ ਭਜੋ ਹਰਿ ਚਰਨਾ। ਤਾ ਕੋ ਮਿਟੈ ਜਨਮ ਅਰੁ ਮਰਨਾ॥੨॥

ਹੇ ਭਾਈ ਜੋ ਕੁਝ ਤੂੰ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਉਹੀ ਕੱਟੇਂਗਾ ਭਾਵ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰੇਂਗਾ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਭੁਗਤੇਂਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟਾ-ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੇ ਭਾਈ ਕੂੜ (ਝੂਠ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇ।

ਜਿਨ ਜੀਉ ਦਿਯਾ ਸੋ ਰਿਜਕ ਅਮੜਾਵੈ। ਘਟ-ਘਟ ਭੀਤਰ ਰਹਟ ਚਲਾਵੈ॥

ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈਂ ਮੇਰਾ। ਹਿਰਦੈ ਕਰੀਮ ਸੰਭਰਿ ਸਵੇਰਾ॥੩॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਇਨਸਾਨ! ਤੂੰ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਆਗੈ ਪੰਥ ਖਰਾ ਹੈ ਝੀਨਾ। ਖਾਂਡੈ ਧਾਰ ਜੈਸਾ ਹੈ ਪੈਨਾ।

ਜਿਸ ਊਪਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਸਵੇਰਾ॥੪॥

ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਰਗਾ ਬਰੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਦੀ ਤੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਪੰਥੀ ਜੀਵ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੰਵਾਰ ਲੈ।

ਕਿਆ ਤੈਂ ਖਰਚਾ ਕਿਆ ਤੈ ਖਾਯਾ। ਚਲ ਦਰਹਾਲ ਦਿਬਾਨ ਬੁਲਾਯਾ।

ਸਾਹਿਬ ਤੋ ਪੈ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ। ਭੀਰਿ ਪਰਿਯਾ ਤੂੰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਸੀ॥੫॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀ ਤੂੰ ਖਰਚਿਆ ਤੇ ਕੀ ਖਾਧਾ? ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੇਖਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਪੈ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਿਰਾਨਾ ਕਿਆ ਪਸਾਰਾ ਸੰਵਾਰਾ। ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਅੰਧਿਆਰਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨਾ। ਅਜਹੂੰ ਨ ਚੇਤੈ ਦੁਨੀ ਫੰਦਖਾਨਾ॥੬॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰਾ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਨਿਸਫਲ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਨਾਲ ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੰਧੇਰਾ ਹੀ ਅੰਧੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਣਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਝੱਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾ! ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਾਈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

*****

ਖੋਜਤ ਕਿਊਂ ਫਿਰੈ, ਤੇਰੇ ਘਟ ਮਹਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ।ਟੇਕ॥ ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਸ ਹੈ ਰੇ, ਢੂੰਢਤ ਘਾਸ ਫਿਰੈ। ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਕਾਲ ਪਾਰਧੀ, ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈ॥੧॥ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ, ਜਾ ਮੈਂ ਚਿਤ ਨ ਧਰੈ॥ ਸਹਸਤਾਰ ਮਹਿੰ ਭੰਵਰ ਗੁਫਾ ਹੈ, ਭੰਵਰਾ ਗੂੰਜ ਕਰੈ॥੨॥ ਦਿਲ ਦਰਿਯਾਵ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਹੈ,

ਗੁਰਮੁਖ ਸਮਝ ਪਰੈ। ਮਰਜੀ ਵਾ ਕੀ ਸੈਨ ਵਿਚਾਰੈ, ਤਉ ਹੀਰਾ ਹਾਥ ਪਰੈ ॥੩॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਮੁਝਿ ਰੇ ਸੰਤੋ, ਇਹੁ ਪਦ ਹੈ ਨਿਰਵਾਨ। ਇਹੁ ਰਹਸਿ ਕੋਉ ਖੋਜੈ ਬੂਝੇ ਸੋਉ ਹੈ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 35)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ, ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖੋਜਤ ਕਿਥੂੰ ਫਿਰੈ, ਤੇਰੇ ਘਟ ਮਹਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ॥ਟੇਕ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਬਾਹਰ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ? ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਸ ਹੈ ਰੇ, ਢੂੰਢਤ ਘਾਸ ਫਿਰੈ।
ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਕਾਲ ਪਾਰਧੀ, ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈ ॥੧॥

ਹਿਰਨ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰ ਘਾਹ ਉੱਪਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਮੌਤ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਉਣ ਤੇ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਲੈਣੇ ਹਨ।

ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ, ਜਾ ਮੈਂ ਚਿਤ ਨ ਧਰੈ ॥
ਸਹਸਤਾਰ ਮਹਿੰ ਭੰਵਰ ਗੁਫਾ ਹੈ, ਭੰਵਰਾ ਗੂੰਜ ਕਰੈ ॥੨॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਈੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਹੰਸਦਲ ਕਮਲ ਵਿਖੇ ਭੰਵਰ ਗੁਫ਼ਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਿਲ ਦਰਿਯਾਵ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਮਝ ਪਰੈ।
ਮਰਜੀ ਵਾ ਕੀ ਸੈਨ ਵਿਚਾਰੈ, ਤਉ ਹੀਰਾ ਹਾਥ ਪਰੈ ॥੩॥

ਇਸ ਭੰਵਰ ਗੁਫਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਹੀਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਮੁਝਿ ਰੇ ਸੰਤੋ, ਇਹੁ ਪਦ ਹੈ ਨਿਰਵਾਨ।
ਇਹੁ ਰਹਸਿ ਕੋਉ ਖੋਜੈ ਬੂਝੇ ਸੋਉ ਹੈ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸੰਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕੇ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤ ਹੈ।

******

ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ

ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ॥ ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ ਊਭਿ ਜਾਹਿ ॥ ਗਰਬਵਤੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥ ਤੇਰੀ ਗਰਦਨਿ ਊਪਰਿ ਲਵੈ ਕਾਉ ॥੧॥ ਤੂ ਕਾਂਇ ਗਰਬਹਿ ਬਾਵਲੀ ॥ ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ ਖੂੰਬਰਾਜੁ ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਾਵਲੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜੈਸੇ ਕੁਰੰਕ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਭੇਦੁ ॥ ਤਨਿ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸੁ ॥ ਅਪ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਤਿਸੁ ਨਹੀ ਜਮਕੰਕਰੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥੨॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥ ਠਾਕੁਰੁ ਲੇਖਾ ਮਗਨਹਾਰੁ ॥ ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ ॥ ਪਾਛੇ ਕਿਸਹਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਪੀਉ ਪੀਉ ॥੩॥ ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥ ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੁ ਜਪੈ ਨਾਮੁ ॥ ਤਿਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮੁ ਨ ਜੋਨਿ ਕਾਮੁ ॥੪॥
(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 66)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਜਾਤ-ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੂਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ॥

ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ ਊਭਿ ਜਾਹਿ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਕੜ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਗਰਬਵਤੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥

ਤੇਰੀ ਗਰਦਨਿ ਊਪਰਿ ਲਵੈ ਕਾਉ ॥੧॥

ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਕਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਮੌਤ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਪਾਛੈ ਕਛੂ ਨ ਹੋਇਗਾ ਜਉ ਸਿਰ ਪਰਿ ਆਵੈ ਕਾਲੁ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੩੭੧)

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।)

ਤੂ ਕਾਂਇ ਗਰਬਹਿ ਬਾਵਲੀ ॥

ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ ਖੂੰਬਰਾਜੁ

ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਾਵਲੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਝੱਲੀਏ! ਤੂੰ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਛੇਤੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਕੁਰੰਕ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਭੇਦੁ ॥

ਤਨਿ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸੁ ॥

ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਨ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸੁਗੰਧੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਜੀਵ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੮੪)

ਹੇ ਜੀਵ! ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਖੋਜਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ? ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਥ ਹੈ।)

ਅਪ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਨਹੀ ਜਮਕੰਕਰੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥੨॥

ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਫਿਰ ਖੁਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਦਿਲ ਮਹਿ ਖੋਜਿ ਦਿਲੈ ਦਿਲਿ ਖੋਜਹੁ ਏਹੀ ਠਉਰ ਮੁਕਾਮਾ ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੩੪੯)

ਹੇ ਬੰਦੇ! ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ। ਇਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੀਪਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੯੫)

ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।)

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਠਾਕੁਰੁ ਲੇਖਾ ਮਗਨਹਾਰੁ ॥

ਜੋ ਵੀ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ ॥

ਪਾਛੇ ਕਿਸਹਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਪੀਉ ਪੀਉ ॥੩॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇਂਗਾ ਕਿ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ?

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਫੇੜ ਕਰਮ ਸੁਖ
ਜੀਅ ਜਨਮ ਤੇ ਛੂਟੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ ੪੭੫)

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਇਸ ਜੀਵ ਪਾਸੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥
ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰੋੜਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਇਓ ॥
ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਦੂਖ ਗਵਾਇਓ ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੭੨੦)

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਸੰਤ-ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੁੋ ਜਪੈ ਨਾਮੁ ॥
ਤਿਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮੁ ਨ ਜੋਨਿ ਕਾਮੁ ॥੪॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਜਾਤ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੂਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਭਾਵ ਉਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

******

ਰਾਗ ਮਲਾਰ

ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥੁ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ ॥ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪਾਈ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਮੈਲੇ ਕਪਰੇ ਕਹਾ ਲਉ ਧੋਵਉ ॥ ਆਵੈਗੀ ਨੀਦ ਕਹਾ ਲਗੁ ਸੋਵਉ ॥੧॥ ਜੋਈ ਜੋਈ ਜੋਰਿਓ ਸੋਈ ਸੋਈ ਫਾਟਿਓ ॥ ਝੂਠੇ ਬਨਜਿ ਉਠਿ ਹੀ ਗਈ ਹਾਟਿਓ ॥੨॥ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਭਇਓ ਜਬ ਲੇਖੋ ॥ ਜੋਈ ਜੋਈ ਕੀਨੋ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਖਿਓ ॥ ੩॥੧॥੩॥ **(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 68)**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪਰਮ-ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥੁ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪਾਈ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਹੜੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਪਰਮ-ਪਦ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥
ਜਾ ਫਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩॥ ਪੰਨਾ (੭੯੪)

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਮੈ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾ ਬੇਲੀ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ - ਕ ਹ _

ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਹੀਐ ਕਾਹਿ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਆਹਿ ॥੪॥੧੦॥ (ਪੰਨਾ ੩੨੫)

ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੈਕੁੰਠ ਨਹੀ ਹੈ? ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ।)

ਮੈਲੇ ਕਪਰੇ ਕਹਾ ਲਉ ਧੋਵਉ ॥
ਆਵੈਗੀ ਨੀਦ ਕਹਾ ਲਗੁ ਸੋਵਉ ॥੧॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਰੂਪੀ ਮੈਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧੋਵੇਂਗਾ? ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਵੇਂਗਾ?

ਜੋਈ ਜੋਈ ਜੋਰਿਓ ਸੋਈ ਸੋਈ ਫਾਟਿਓ ॥

ਝੂਠੇ ਬਨਜਿ ਉਠਿ ਹੀ ਗਈ ਹਾਟਿਓ ॥੨ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੇ ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਲੇਖੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਹੱਟੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਸੰਤਹੁ ਬਨਜਿਆ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿਦ ਕਾ ਐਸੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥੧ ॥(ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।)

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਭਇਓ ਜਬ ਲੇਖੋ ॥

ਜੋਈ ਜੋਈ ਕੀਨੋ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਖਿਓ ॥ ੩ ॥੧ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੀਵ ਉਹੀ ਕੁਝ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤਰ ਜਾਂਹਿਗਾ ॥੩ ॥੧ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ਸੁਣੋ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਏਗਾ।)

ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ

ਰੇ ਮਨ ਮਾਂਛਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ, ਤੂੰ ਚਿਤਰ ਬਚਿਤਰ ਬਿਚਾਰ ਰੇ। ਜਿਹਿੰ ਗਾਲੇ ਗਲਿਆਹੀਂ ਮਰੀਏ, ਸੋ ਸੰਗ ਦੂਰਿ ਨਿਵਾਰਿ ਰੇ ।ਟੇਕ॥ ਯਮ ਹੈ ਡਿਗਨਿ ਡੋਰਿ ਹੈ ਕੰਕਨ, ਪਰ ਤਿਯ ਗਾਲੌਂ ਜਾਨਿ ਰੇ ॥ ਹਵੈ ਰਸ ਲੁਬੁਧ ਰਮੇ ਯੌਂ ਮੂਰਖ, ਮਨ ਪਛਿਤਾਵੈ ਨਿਆਂਨਿ ਰੇ ॥੧ ॥ ਪਾਪ ਗੁਨਿਓ ਛੈ ਧਰਮ ਨਿਬੌਲੀ, ਤੂੰ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਫਲ ਚਾਖਿ ਰੇ ॥੨ ॥ ਪਰਤਿਰਿਆ ਸੰਗ ਭਲੌਂ ਜੌਂ ਹੋਵੈ, ਤੋ ਰਾਣੌਂ ਰਾਵਨ ਦੇਖਿ ਰੇ ॥2 ॥ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਤਨ ਫਲ ਕਾਰਨਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ਰੇ। ਕਾਂਚੌਂ ਕੁੰਭ ਭਰਿਓ ਜਲ ਜੈਸੇ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਟਤੌਂ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 77)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮਛਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰੇ ਮਨ ਮਾਂਛਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ, ਤੂੰ ਚਿਤਰ ਬਚਿਤਰ ਬਿਚਾਰ ਰੇ।

ਜਿਹਿੰ ਗਾਲੇ ਗਲਿਆਹੀਂ ਮਰੀਏ, ਸੋ ਸੰਗ ਦੂਰਿ ਨਿਵਾਰਿ ਰੇ ।ਟੇਕ॥

ਹੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਗਲ ਕੇ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੂਰ ਕਰ।

ਯਮ ਹੈ ਡਿਗਨਿ ਡੋਰਿ ਹੈ ਕੰਕਨ, ਪਰ ਤਿਯ ਗਾਲੌਂ ਜਾਨਿ ਰੇ ॥

ਹਵੈ ਰਸ ਲੁਬੁਧ ਰਮੇ ਯੌਂ ਮੂਰਖ, ਮਨ ਪਛਿਤਾਵੈ ਨਿਆਂਨਿ ਰੇ੧ ॥

ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਡਿਗਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਬੰਧਨ (ਕੰਗਣ) ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਤੈਨੂੰ ਗਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਪੁਰਸ਼ਾ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਅਨਜਾਣਾ ਵਾਂਗ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਾਪ ਗੁਨਿਓ ਛੈ ਧਰਮ ਨਿਬੌਲੀ, ਤੂੰ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਫਲ ਚਾਖਿ ਰੇ ॥੨ ॥

ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਛੇ ਧਰਮ ਕੌੜੀ ਨਿਬੌਲੀ (ਨਿੰਮ ਦੀ ਗੁਠੋਲੀ) ਸਮਾਨ ਹਨ, ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਫ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ।

ਪਰਤਿਰਿਆ ਸੰਗ ਭਲੌ ਜੌ ਹੋਵੈ, ਤੋ ਰਾਣੈ ਰਾਵਨ ਦੇਖਿ ਰੇ ॥2 ॥

ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਜੇ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ? ਤਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਰਾਵਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਤਨ ਫਲ ਕਾਰਨਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ਰੇ।
ਕਾਂਚੌ ਕੁੰਭ ਭਰਿਓ ਜਲ ਜੈਸੇ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਟਤੌ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨਮੋਲਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਪਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਖੁਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ

******

ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ

ਆਰਤੀ 1.

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਸਨੋ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਉਰਸਾ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੋ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ
ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥੧ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਬਾਤੀ
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥
ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ
ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੋ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥੨ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ
ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੂਠਾਰੇ ॥
ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ ॥੩ ॥
ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ
ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥੪ ॥੩ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 21)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ

ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਖਿਲਾਰੇ ਝੂਠੇ ਹਨ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਸਨੋ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਉਰਸਾ

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੋ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਆਸਣ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਕੇਸਰ ਰਗੜਨ ਵਾਲਾ ਉਰਸਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੇਸਰ ਰਗੜਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਪ ਉੱਪਰ ਕੇਸਰ ਛਿੜਕਣਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ

ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥੧॥

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਦਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਦਨ ਘਿਸਾ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਬਾਤੀ

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੱਤੀ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ

ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੋ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥੨॥

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਖੰਡਾ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ

ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੂਠਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ।

ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ ॥੩॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ ? ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ 'ਤੇ ਚੌਰ ਝੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ

ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥

ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ, ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ (ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ ਤੇ ਉਤਭੁਜ) ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥੪॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

****

ਆਰਤੀ 2.

ਆਰਤੀ ਕਹਾਂ ਲੈਂ ਕਰ ਜੋਵੈ।

ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਅਚੰਭੋ ਹੋਵੈ ॥ਟੇਕ॥

ਬਾਵਨ ਕੰਚਨ ਦੀਪ ਧਰਾਵੈ।

ਜੜ ਬੈਰਾਗ ਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧॥

ਕੋਟਿ ਭਾਨੁ ਜਾਕੀ ਸੋਭਾ ਰੋਮੈ।

ਕਹਾ ਆਰਤੀ ਅਗਨੀ ਹੋਮੈ ॥੨॥

ਪਾਂਚ ਤਤ ਯਹ ਤਿਰਗੁਨੀ ਮਾਯਾ।

ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਸਕਲ ਉਪਾਯਾ ॥੩ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇਖਾ ਹਮ ਮਾਹੀਂ।

ਸਕਲ ਜੋਤਿ ਰੋਮ ਸਮ ਨਾਹੀਂ ॥੪ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ ੪੪)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਆਰਤੀ ਕਹਾਂ ਲੈਂ ਕਰ ਜੋਵੈ। ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਅਚੰਭੋ ਹੋਵੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਆਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਾਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਆਡੰਬਰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹਨ।

ਬਾਵਨ ਕੰਚਨ ਦੀਪ ਧਰਾਵੈ। ਜੜ ਬੈਰਾਗ ਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧ ॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਆਰਤੀ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਦੀਵੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜਗਾਵੇ ਪਰ ਸੱਚੇ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕੋਟਿ ਭਾਨੁ ਜਾਕੀ ਸੋਭਾ ਰੋਮੈ। ਕਹਾ ਆਰਤੀ ਅਗਨੀ ਹੋਮੈ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਅਗਨੀ ਬਾਲ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਂਚ ਤਤ ਯਹ ਤਿਰਗੁਨੀ ਮਾਯਾ। ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਸਕਲ ਉਪਾਯਾ ॥੩ ॥

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪੰਜ-ਤੱਤ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਅਗਨੀ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਸਤ, ਰਜ ਅਤੇ ਤਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇਖਾ ਹਮ ਮਾਹੀਂ। ਸਕਲ ਜੋਤਿ ਰੋਮ ਸਮ ਨਾਹੀਂ ॥੪ ॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਇਕ ਰੋਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

*****

ਆਰਤੀ 3.

ਸੰਤ ਉਤਾਰੈ ਆਰਤੀ ਦੇਵ ਸਿਰੋਮਨੀਏ।

ਉਰ ਅੰਤਰ ਤਹਾਂ ਪੈਸਿ ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਭਣਿਏ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮਨਸਾ ਮੰਦਿਰ ਮਾਹਿੰ ਧੂਪ ਧੁਪਈਏ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਮਾਲ ਰਾਮ ਚੜ੍ਹਈਏ ॥੧ ॥

ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਦਿਬਲਾ ਬਾਲਿ ਜਗਮਗ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥

ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਸਮ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥੨ ॥

ਤਨ ਮਨ ਆਤਮ ਬਾਰਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਈਏ ॥

ਭਨਤ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤੁਮ ਸਰਨਾ ਆਈਏ ॥੩ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 89)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਆਰਤੀ ਸੰਤ-ਜਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਉਤਾਰੈ ਆਰਤੀ ਦੇਵ ਸਿਰੋਮਨੀਏ।

ਉਰ ਅੰਤਰ ਤਹਾਂ ਪੈਸਿ ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਭਣਿਏ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੰਤ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਰਤੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤ-ਜਨ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਉਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਨਸਾ ਮੰਦਿਰ ਮਾਹਿੰ ਧੂਪ ਧੁਪਈਏ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਮਾਲ ਰਾਮ ਚੜ੍ਹਈਏ ॥੧ ॥

ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸਾ ਦਾ ਹੀ ਧੂਫ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਦਿਬਲਾ ਬਾਲਿ ਜਗਮਗ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥

ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਸਮ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥੨ ॥

ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਨਾਲ ਜਗ-ਮਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਗਾ ਕੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤਨ ਮਨ ਆਤਮ ਬਾਰਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਈਏ ॥

ਭਨਤ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤੁਮ ਸਰਨਾ ਆਈਏ ॥੩॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਦਾਸ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ।

******

ਆਰਤੀ 4.

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੈਂ ਆਰਤੀ ਕੀਜੈ ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਇਕੇ ਮੇਕ ਕਰੀਜੈ।
ਸੁਸਮਨ ਇੰਦੁ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਭ ਧਰਾਵੈ
ਮਨਸਾ ਮਾਲਾ ਫੂਲ ਚੜਾਵੈ ॥੧॥
ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਸੋਹੈ ਬਾਤੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ।
ਪਵਨ ਸਾਧਨਾ ਥਾਲ ਸਜੀਜੈ ਤਾਮੈਂ ਚੌਮੁਖ ਮਨ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੨॥
ਰਵਿ ਸਸਿ ਹਾਥ ਗਹੌਂ ਤਿੰਹ ਮਾਹੀਂ
ਖਿਨ ਦਹਿਨੇ ਖਿਨ ਬਾਮੈਂ ਲਾਹੀਂ।
ਸਹਸ ਕੰਵਲ ਸਿਘਾਸਨ ਰਾਜੈ
ਅਨਹਦ ਝਾਂਜਨ ਨਿਤ ਹੀ ਬਾਜੈ ॥੩॥
ਇਹੰ ਬਿਧ ਆਰਤੀ ਸਾਂਚੀ ਸੇਵਾ ਪਰਮ ਪੁਰਿਖ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਦੇਵ ਬਤਾਵੈ
ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵੈ ॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 89)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ

ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੈਂ ਆਰਤੀ ਕੀਜੈ ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਇਕੇ ਮੇਕ ਕਰੀਜੈ।

ਸੁਸਮਨ ਇੰਦੁ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਭ ਧਰਾਵੈ ਮਨਸਾ ਮਾਲਾ ਫੂਲ ਚੜਾਵੈ ॥੧॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਦੇ ਅੰਸ਼-ਬਿੰਦ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਸੁਖਮਨਾਂ ਨਾੜੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੁੰਭ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਸੋਹੈ ਬਾਤੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ।

ਪਵਨ ਸਾਧਨਾ ਥਾਲ ਸਜੀਜੈ ਤਾਮੈਂ ਚੌਮੁਖ ਮਨ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੨॥

ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਘਿਓ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਬੱਤੀ ਦੀਵੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ ਜਗਮਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਰੂਪੀ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਥਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿ ਸਸਿ ਹਾਥ ਗਹੌਂ ਤਿੰਹ ਮਾਹੀਂ ਖਿਨ ਦਹਿਨੇ ਖਿਨ ਬਾਮੈਂ ਲਾਹੀਂ।

ਸਹਸ ਕੰਵਲ ਸਿਘਾਸਨ ਰਾਜੈ ਅਨਹਦ ਝਾਂਜਨ ਨਿਤ ਹੀ ਬਾਜੈ ॥੩॥

ਉਸ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਗੁਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਦਹਿਣੇ ਸ਼ੰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹੰਸਦਲ ਕਮਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨਹਦ ਦੇ ਬਾਜੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹੰ ਬਿਧ ਆਰਤੀ ਸਾਂਚੀ ਸੇਵਾ ਪਰਮ ਪੁਰਿਖ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਦੇਵ ਬਤਾਵੈ ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵੈ ॥੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਅਲਖ ਅਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ

ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

******

ਆਰਤੀ 5.

ਆਰਤੀ ਕਰਤ ਹਰਸ਼ੈ ਮਨ ਮੇਰੋ ਆਵਤ ਚਿਤ ਤੁਵ ਰੂਪ ਘਨੇਰੋ ।।ਟੇਕ ।।

ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਡੋਲ ਅਭੇਸ ਨਿਰਗੁਨ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਨਹਿੰ ਰੇਖਾ ।।

ਚੇਤਨ ਸਤ ਚਿਤ ਘਨ ਆਨੰਦਾ

ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਤੇਜ ਅਮਿਤ ਅਭੇਦਾ ।।੧ ।।

ਅਨੁਭ ਅਜਨਮਾ ਸਰਬਗਯ ਅਨੰਤਾ ਅਭੇਦ ਅਦੈਸ਼ ਅਵਿਗਤ ਸੁਛੰਦਾ।

ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤੀ ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਇਕ ਹੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ।।੨ ।।

ਅਨਤ ਬਾਰ ਤੋਹਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵਾ ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਪੈ ਪਾਰ ਨਹਿੰ ਪਾਵਾ।

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਵਾ ਘੰਟਾ ਝਾਲਰ ਮਨਹਿ ਬਜਾਵਾ ।।੩ ।।

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 90)

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਡੋਲ ਅਭੇਸ ਨਿਰਗੁਨ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਨਹਿੰ ਰੇਖਾ ।।

ਪ੍ਰਭੂ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਮਰ ਹੈ, ਕਦੇ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੇਤਨ ਸਤ ਚਿਤ ਘਨ ਆਨੰਦਾ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਤੇਜ ਅਮਿਤ ਅਭੇਦਾ ।।੧ ।।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਚੇਤਨ, ਸਤਿਸਰੂਪ, ਅਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ, ਨਾ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੋ।

ਅਨੁਭ ਅਜਨਮਾ ਸਰਬਗਯ ਅਨੰਤਾ ਅਭੇਦ ਅਦੈਸ਼ ਅਵਿਗਤ ਸੁਛੰਦਾ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ !ਆਪ ਅਨੂਪ, ਜਨਮ ਰਹਿਤ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲੇ,

ਬੇਅੰਤ, ਭੇਦ ਰਹਿਤ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਵਰੂਪ ਹੋ।

ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤੀ ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਇਕ ਹੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ।।੨ ।।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਘਿਓ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਜਗ-ਮਗਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਨਤ ਬਾਰ ਤੋਹਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵਾ ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਪੈ ਪਾਰ ਨਹਿੰ ਪਾਵਾ।

ਮੁੰਨੀ ਜਨ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਕਰੇ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਵਾ ਘੰਟਾ ਝਾਲਰ ਮਨਹਿ ਬਜਾਵਾ ।।੩ ।।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ

ਸਲੋਕ

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ,
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ,
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ,
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥
ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ,
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ,
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ,
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥
ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ,
ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ,
ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ,
ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ,
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ, ਤਾ ਪਰ ਤੁੰਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ, ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ, ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ, ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥
ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ,
ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ,

ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ, ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥

ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ, ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੈਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੰਕਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੰਕਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਭਿਲਣੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵੱਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ ਵਾਰਾਨਸੀ, ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਹਰਿਦੁਆਰ, ਡੇਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਬੱਲਾਂ ਸਭੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ

ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ, ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥

ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ, ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥

ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ,

ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ, ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ, ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥

ਧੰਨ ਧੰਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ... ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਸਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ ਜੀ

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭੋਗ ਲੱਗੇ ਜੀ ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤੇ ਜੀ

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੋਵੇ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ

ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ॥

****

ਸ਼੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ:-

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

- ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ (ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ)
- ਨਿਤਨੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ (ਸਟੀਕ)
- ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ (ਸਟੀਕ)
- ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ

Books published in hindi

- Jagatguru Ravidass Amritbani (Steek ate Sankshipt jeevan Hindi and Marathi)
- Nitnem Amritbani Jagatguru Ravidass ji(Steek)
- Jagatguru Ravidass Maharaj ji ka Sankshipt jeevan
- Jagatguru Ravidass Maharaj ji ki kathaen in Hindi and Marathu
- Amritbani Jagatguru Ravidass Maharaj ji (Steek)

Books published in English

- Amritbani Jagatguru Ravidass Maharaj ji (Steek)

Books published in Dutch

- Amritbani Jagatguru Ravidass Maharaj ji (Steek)dutch

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਵੱਲੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ:-

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰਾ - ਲੇਖਕ-ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕਲੇਰ ਜੰਡੂ ਸਿੰਘਾ